

Examensarbete
Hösten 2006
Lärarytbildningen
Pedagogiskt arbete

Pedagogens roll i elevers utveckling inom bild och form

Författare
Sandra Jönsson
Åsa Nilsson

Handledare
Pella Sahlin

www.hkr.se

Pedagogens roll i elevernas utveckling inom bild och form

Abstract

I dagens samhälle påverkas vi allt mer av bilder runt omkring oss. Trots det har bilden ett väldigt litet utrymme i skolan. Detta arbete tar upp hur pedagogens syn på bildämnet kan påverka undervisningen. Undersökningen grundar sig på intervjuer som genomförts med sex pedagoger som undervisar i bild och form. För att ge en helhetsbild av hur verkligheten är har de intervjuade pedagogerna olika utbildningar och undervisar i olika åldrar, allt från tidigt på lågstadiet och ända upp på högskolenivå. Syfte med undersökningen är att ge en inblick i hur bildämnet används i skolan och hur pedagogen kan påverka ämnet. Undersökningen fokuserar även på hur medvetna de intervjuade pedagogerna är om vad läroplanen och kursplanen tar upp inom bild och form. Resultatet från intervjuerna ställs mot vad litteraturen tar upp inom ämnet och analyseras utifrån både litteraturen och våra egna åsikter. Undersökningen visar bland annat på att de intervjuade pedagogerna anser att bilden är mycket viktig i skolan, men även på en viss bristande kunskap när det gäller styrdokumentet för bild.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	2
1.1 Syfte	2
1.2 Uppsatsens disposition.....	2
2. Litteraturgenomgång	3
2.1 Läroplanen och kursplanen i relation till litteraturen	3
2.2 Pedagogens roll i bildämnet.....	5
2.3 Teorier om bildpedagogiken	7
3. Problemprecisering.....	10
4. Empiri.....	10
4.1 Undersökningsmetod och urval.....	10
4.2 Resultat.....	12
4.2.1 Pedagogernas syn på mål och syfte i läroplanen och kursplanen.....	12
4.2.2 Pedagogers åsikter om bildens syfte	14
4.2.3 Pedagogernas åsikter om elevernas utveckling.....	14
4.2.4 Material, utrymme och tid.....	15
4.2.5 Bildpedagoger och samarbete med övriga pedagoger	15
5. Diskussion	16
5.1 Våra reflektioner	16
5.2 Resultat i relation till litteraturen	18
5.3 Metoddiskussion.....	21
5.4 Pedagogen och bilden i vår framtida yrkesroll	22
6. Sammanfattning.....	24
7. Referenser.....	26
Bilagor	

1. Inledning

I dagens samhälle utsätts vi dagligen för miljoner bilder, former och intryck. Ändå ses inte bildspråket som ett uttryckssätt i samma utsträckning som skriftspråket. I skolan kommer ämnet bild och form inte ens i närheten av det utrymme som till exempel svenskämnet får. Om någon påstår sig inte kunna rita reagerar ingen nämnvärt. Påstår någon istället sig inte kunna skriva blir reaktionen förmodligen helt annorlunda.

Vi är två studenter som båda är i slutet av vår utbildning till grundskolepedagog respektive fritidspedagog. Båda har vi ett stort intresse för estetiska ämnen och har båda specialiseringar inom bild och form. Under de verksamhetsförlagda delarna av vår utbildning har vi känt att bild och form ofta ses som ett utfyllnadsämne istället för ett ämne där eleverna får inblick i ett uttryckssätt med oändliga variationsmöjligheter. Vi har även i samtal med olika pedagoger insett att pedagogerna sällan ger eleverna möjlighet att utveckla sina kunskaper när det gäller exempelvis tekniker inom bildämnet. Bland annat inom matematiken bearbetas ett begrepp tills eleverna behärskar begreppet. Inom bild och form verkar pedagogerna snarare söka variation än en undervisning för att eleverna ska utvecklas och behärska olika material. Det verkar dessutom som bildanalys är något som glöms bort i de tidiga åldrarna i skolan.

1.1 Syfte

Vårt syfte med detta arbete är att undersöka hur de pedagoger vi intervjuat ser på ämnet bild och form. Hur tänker dagens pedagoger när det gäller elevers utveckling inom bild och form? Vi vill genom intervjuer jämföra pedagogers tankar med läroplanen och kursplanen. När vi tar upp läroplanen och kursplanen syftar vi på Lpo94 och kursplanen för bild. Hur medvetna är pedagoger om det som står i läroplanen och kursplanen och hur jobbar de för att eleverna ska uppnå dessa? Får bilden utrymme i lärolaget? Vi gör denna undersökning för att ge oss själva och läsaren en djupare bild av hur bildämnet används idag och hur viktigt det är att använda ämnet för att främja elevernas utveckling.

1.2 Uppsatsens disposition

Vi kommer i vårt arbete ta upp olika perspektiv och teorier gällande vårt problemområde. För att besvara våra frågeställningar har vi intervjuat sex olika pedagoger på olika skolor. Vi vill dock påpeka att studien är småskalig.

2. Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången lyfter vi fram vad olika författare och teoretiker tar upp inom vårt problemområde. Vi kommer främst att fokusera på vad läroplanen och kursplanen tar upp om bildämnet samt pedagogens roll för elevernas utveckling inom bildämnet. För att få en översikt och förståelse för bildens betydelse tas olika teorier och perspektiv på bildämnet upp kortfattat. De teorier som lyfts fram är både nya och gamla teorier för att ge en bild av hur viktigt bildämnet är och alltid varit.

2.1 Läroplanen och kursplanen i relation till litteraturen

I inledningen nämndes det hur det verkar som att bildanalys ofta är ett bortglömt moment för de yngre eleverna i grundskolan. Läroplanen tar upp hur ett av skolans uppdrag är att eleverna får utveckla sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden. Detta för att de ska kunna klara sig i en komplex verklighet som snabbt förändras. Kursplanen tar upp hur undervisningen ska ge eleven kunskap inom bildområdet och möjliggöra för eleven att skaffa en egen ståndpunkt i vårt samhälle där det flödar av bilder, former och färger. Nobel och Sjöstedt (1982) diskuterar i sin bok hur bilder i reklam och massmedia översköljer oss med en mängd budskap och värderingar. Massmedias bilder kan ibland visa en felaktig bild av verkligheten och vara svåra att förstå. Förstår inte eleverna massmedias bilder kan detta hämma deras bildskapande och möjligheter till en rimlig tolkning av massproducerade bilder.

I kursplanens mål att sträva mot tas det upp hur eleverna ska utveckla sin förmåga att analysera och samtala om bilder. Eleverna ska få förståelse för hur bilder har en betydelse, skapar mening och har ett innehåll utöver det föreställande. Wetterholm (1992) menar att elever får en djupare förståelse för bilden genom att analysera den. Bildanalysen förstärker upplevelsen av bilden. På liknande sätt skriver Holmsen (2005) om hur pedagoger genom att samtala med eleverna om bilder kan hitta nya vägar för eleverna att kommunicera. Hon menar att bilden säger mer än tusen ord och talar till mer än tusen känslor. I boken *Studier kring barn och bildpsykologi* (1989) skriver Gunnar Berefelt om hur elevers bilder ofta har ett dolt, omedvetet budskap. För att komma åt budskapet krävs att pedagogen är ytterst lyhörd.

Läroplanen tar upp att eleverna ska få möjlighet att uttrycka kunskap på olika sätt. De ska få prova på och utveckla olika uttryckssätt, däribland skapande i bild. Eleverna ska ägna sig åt eget skapande. Skoglund (1993) skriver om hur pedagogen måste ha ett mål med sin

undervisning men samtidigt ge eleverna möjligheter till eget skapande på väg till målet. Pedagogen måste uppmärksamma elevernas önskemål och lösningar.

Kursplanen tar upp att det i bildämnet ingår att framställa tvådimensionella bilder, tredimensionella bilder och även rörliga bilder för att utveckla olika sätt att uttrycka sig och skapa. Wetterholm (1992) menar att tekniska hjälpmedel kan vara ett sätt för pedagogen att motivera eleverna att behålla intresset för bildämnet. Han skriver dock att kameror, datorer och dylikt inte får bli annat än hjälpmedel i elevernas utveckling. Läroplanen tar upp att ett av målen att uppnå i grundskolan är att öka elevernas intresse för samhällets kulturutbud.

I kursplanen i bild för grundskolan står följande mål som eleverna ska ha uppnått i slutet av det femte skolåret:

- Eleven skall kunna framställa bilder och former med hjälp av olika redskap och tekniker.
- Kunna använda egna och andras bilder för att berätta, beskriva eller förklara.
- Ha grundläggande förmåga att granska och tolka bilder och former.
- Känna till några bildkonstnärer och deras verk.

(Skolverket, *Kursplan 2000*, 2002, s. 10)

Kursplanen i bild tar upp hur bildämnet ska utveckla elevernas lust, kreativitet och skapande förmåga. På liknande sätt menar Weissenreider (1992) att kreativiteten är en grund och förutsättning för allt arbete. Skoglund (1993) skriver om hur pedagogen måste vara beredd på ett visst kaos för att kunna stödja elevernas kreativa utveckling. Det är viktigt att lämna utrymme för impulser och inte hålla för hårt på att det ska vara ordning och reda i klassen.

I kursplanen för bild står det om att skolan ska tillgodose behovet av skönhet och utveckla elevernas vilja att förbättra sin omgivning. Enligt Wahlström (2003) är en av pedagogens grundläggande uppgifter att arbeta med estetik med eleverna. Läroplanen tar upp att skolans uppdrag bland annat är att uppmärksamma estetiska aspekter. Enligt henne innebär begreppet estetik för pedagogen att uppmuntra sina elever till att se skönheten i livet. Wetterholm (1992) menar att pedagogen kan ta upp omgivningen på ett naturligt sätt i bilden när det gäller bland annat bebyggelsen och naturen. Det är viktigt att eleven får reflektera över hur människan skapat så mycket i sin omgivning.

2.2 Pedagogens roll i bildämnet

Pedagoger har en viktig roll i elevernas utveckling inom alla ämnen. Malmström (1991) tar upp konstteoretikern Herbert Read. Read menar att pedagogen ska vara en form av handledare istället för en diktator. Pedagogen ska fungera som en av eleverna, endast mer kunnig när det gäller olika material och medel. Han menar även att bilden är till för att använda sin fantasi, inbillningsförmåga och förmåga att koppla ihop bilder av upplevda situationer. Pedagogens roll handlar om att inspirera och handleda eleverna i deras skapande, utveckling och uttrycksalternativ. Detta kräver mycket av pedagogens intresse och kunskap. Skoglund (1993) skriver om hur pedagogens uppgift går ut på att se, stödja och uppmuntra sina elever.

Det är viktigt att pedagogen har förmågan att inspirera sina elever. Den amerikanska psykologiprofessorn Ellen Winner menar att pedagoger borde vara mer aktiva när det gäller att inspirera elever att skapa bilder för att upprätthålla elevernas intresse för ämnet (Löf Eriksson, 1993). Pedagogen ska samtidigt locka eleverna till att göra iakttagelser och reflektera över både sina egna och andras bilder. Carlsen och Samuelsen (1991) skriver om hur pedagoger som engagerat arbetar med eleverna med de estetiska ämnena stimulerar elevernas estetiska utveckling. Det krävs att pedagogen har en väl genomtänkt planering och använder material och personal på ett för eleverna relevant och inspirerande sätt. Påverkan från de vuxna blir i sådant fall mycket stark och ger eleverna möjlighet att utvecklas. Enligt Wetterholm (1992) är en av pedagogens viktigaste uppgifter att planera lärandesituationer inom bildämnet på ett sådant sätt att arbetets meningsfulla funktion blir tydlig för eleverna. Det är viktigt för eleverna att veta varför de skapar och för vem. Även Skoglund (1990) tar upp pedagogens viktigaste uppgifter. Dessa uppgifter består enligt henne av att introducera bildens fantastiska värld för eleverna på ett inspirerande sätt för att uppmuntra eleverna till skapande. Det är viktigt att stödja eleverna i processen för att de ska våga skapa.

För att eleverna ska bli motiverade är det viktigt att pedagogerna arbetar mot samma mål. Carlsen och Samuelsen (1991) skriver om hur det är pedagogernas arbete tillsammans som utgör grunden för hur eleverna upplever en undervisningssituation. Detta innebär att pedagogerna måste ha färdigheter inom ämnet, men även personliga egenskaper har betydelse. Det gäller att som pedagog ha förmågan att ge eleverna bland annat trygghet, men även ha ett bra socialt förhållande till elevgruppen. Det är även viktigt att låta sin egen fantasi utvecklas tillsammans med eleverna.

När det gäller pedagogens färdigheter inom ämnet är det viktigt att pedagogen är medveten om olika metoder för skapande. Förförståelse för hur de estetiska ämnena kan användas är en förutsättning för att kunna leda verksamhet med elever. Carlsen och Samuelson (1991) menar att något av det viktigaste, för en pedagog som undervisar i de estetiska ämnena, är att erkänna vilken kunskapsnivå de själva befinner sig på inom ämnet och även att vara öppen för att ta till sig nya saker. Malmström (1991) menar att pedagogens osäkerhet inför sitt eget skapande är ett stort problem. Osäkerheten är något som lätt överförs till elevgruppen och kan hämma dem i deras skapande. Det är dock viktigt att veta att pedagogen inte behöver vara konstnär för att lyckas med bilden, men kunskap och självförtroende inom området är nödvändigt. Även Skoglund (1993) tar upp pedagogens kunskaper inom bildämnet. Hon påpekar vikten av att pedagogen har erfarenheter av olika bildmaterial för att kunna stödja sina elever. I samma bok diskuteras även hur en bra pedagog är passionerat förtjust i sitt ämne och gör allt för att få eleverna att känna samma passion för ämnet. Redan 1965 gjorde Torrance en undersökning (Bach, 1971) som visade på att pedagogens motivation för ämnet har stor betydelse för elevernas kreativitet. Enligt undersökningen har pedagogens inställning till ämnet större betydelse ju yngre elever som undervisas. Likaså Bendroth Karlsson (1998) diskuterar hur pedagogens engagemang påverkar lärandesituationen för eleverna. Då pedagogen engagerar sig i ämnet och finns tillhands för sina elever och inspirerar dem till skapande. Även materialutbudet spelar roll för elevernas inspiration.

Det är flera egenskaper som spelar roll för pedagogens förmåga att inspirera sina elever. Lööf Eriksson (1991) skriver om hur bildpedagogen måste vara lyhörd och ta hänsyn till sina elevgrupper och deras önskemål. Pedagoger måste även ta hänsyn till den utvecklingsnivå individerna i gruppen befinner sig på. Eleverna måste uppmuntras och inspireras att gå vidare och våga ta nästa steg i sin egen utveckling inom bilden. Det är viktigt för pedagogen att lära känna elevgruppen för att kunna ge konstruktiv kritik som eleverna kan ta till sig. Det är av stor vikt att pedagogen uppmärksammar eleverna genom deras bildarbete, menar Weissenreider (1992). Genom skapande kan alla elever få bekräftelse. Skapande arbete handlar ofta om känslor och därför måste pedagogen vara lyhörd för vad eleverna uttrycker.

De skapande ämnena som bild, musik och slöjd är väldigt beroende av skolans ekonomi. Carlsen och Samuelson (1991) skriver om hur många skolor brister när det gäller de praktiska förutsättningarna. Faktorer som ekonomi, utrustning och klassrum spelar stor roll då det

kommer till de estetiska ämnena. När det kommer till dessa brister är pedagogens syn på bildämnet otroligt viktig. Det krävs mycket kreativa lösningar för att främja sina elevers estetiska utveckling i en lärandesituation som brister i dessa avseenden. Nobel och Sjöstedt (1982) tar också upp de praktiska förutsättningarna och menar att det är pedagogens ansvar att stödja eleverna och öka utrymmet för deras skapande.

Ett målrum ska vara fyllt av färgspår på golv, väggar och bord. I ett välpolerat rum med blanka golv och skinande bord vågar man inte måla. (Skoglund 1993, s. 13)

Det är viktigt att eleverna har tillgång till olika medium för att ha möjlighet att kunna uttrycka sig på olika sätt. Carlsen & Samuelsen (1991) skriver om hur vi varje gång vi uttrycker oss tar vi hjälp av olika medium, exempelvis skriftspråk, kroppsspråk eller bildspråk. Enligt författarna är det den vuxnes ansvar att hjälpa eleven att prova mediet på ett så varierat sätt som möjligt. För att kunna uttrycka sig genom ett medium behöver eleven behärska tekniken. Det är pedagogens uppgift att lära eleven detta.

I leken är det barnen som styr. De vuxna kan gå in och stimulera genom att delta aktivt. Samspel mellan barn och vuxna kan utvidga och utveckla leken. Samspelet mellan den vuxne och barnet har en annorlunda karaktär i samband med arbete med de estetiska ämnesområdena. Där blir det tal om en annan sorts målinriktning, där en vuxen leder arbetet på sådant sätt att barnet utvecklar sina skilda uttrycksmöjligheter genom de olika medierna. Den vuxnes roll i förhållande till barnet och barngruppen är alltså olika i lek och skapande verksamhet, som vi här har påpekat. Likväl är det i lekens livsrum, i det "potentiella utrymmet", som skapande verksamhet utvecklas. Där skapas nya världar. (Carlsen & Samuelsen, 1991, s. 62)

Både i lek och i kreativt skapande har samspelet mellan pedagog och elev stor betydelse, men inom skapandet måste pedagogen leda arbetet mot ett mål. Löf Eriksson (1991) skriver om vikten av att pedagogen inser att bildspråket är ett språk som utvecklas precis som alla andra språk. Det är av stor betydelse att pedagogen inser att det är processen och inte resultatet som är det viktiga. Författaren menar att bildspråket hör till baskunskaperna och borde få lika stort utrymme som exempelvis svenskämnet.

2.3 Teorier om bildpedagogik

I denna del kommer vi att ta upp olika teorier som behandlar bildämnet och koppla dem till varandra. Vi försöker ta upp teorier från olika tidsperioder för att påvisa hur viktigt bildämnet

varit genom tiderna. Teorierna är dock inte i kronologisk ordning, utan vi har valt att koppla samma det teoretiska innehållet från olika tidsperioder.

Redan tidiga filosofer, som till exempel Aristoteles (384-322 f.Kr), påpekade de estetiska ämnenas betydelse (Stensmo, 1994). I Aristoteles pedagogiska tänkande ingick exempelvis att teckna för att senare få färdigheter inom konsten. Andra inom pedagogik framstående filosofer som tas upp av samma författare är Locke (1632-1704) och Kant (1724-1804) som båda hade pedagogiska teorier som innefattar måleri och konst. Malmström (1991) skriver om hur ett av de största felen i nutida uppfostran är att skapande är något som är medfött och inte utvecklas på det sätt som de mer teoretiska ämnenas kunskap. Detta kan vi koppla till Aristoteles tänkande där eleverna övade för att få färdighet inom ämnet (Stensmo, 1994).

Även inom psykologin tas det upp flera olika teorier om bildpedagogik. Malmström (1991) tar bland annat upp hur psykoanalysens grundare Sigmund Freud menar att bilden ger möjlighet att sätta en synlig form för sina tankar och känslor. Eleverna får därigenom en balans mellan sina inre tankar och den yttre världen. Sigmund Freuds efterföljare Carl Jung menar att elever genom att arbeta mer medvetet med sina bilder skapar en helhet i tillvaron. Carlsen & Samuelsen (1991) skriver att människans möjligheter att skapa är en koppling mellan den inre och den yttre världen. Även Skoglund tar upp detta i sin bok, *Lusten att skapa* (1990) och menar att för att skapa använder eleverna sig av både sin inre och sin yttre verklighet.

Som pedagog är det viktigt att utgå ifrån elevernas nivå för att undervisningen ska vara relevant och utvecklande. Malmström (1991) tar i sitt arbete upp hur både Piaget och Read betonar vikten av att de aktiviteter som pedagoger planerar för sin elevgrupp ska utgå ifrån elevgruppens behov, intressen och förutsättningar. Lärandet sker i ett samspel med miljön och kräver en reflekterande och skapande aktivitet. Carlsen och Samuelsen (1991) menar att elever utvecklar sina estetiska sidor i samspel med andra och i påverkan av sin omgivning. Stensmo (1994) skriver om hur Piaget menar att pedagogen ska ta fasta på elevernas kreativitet och upptäckarlusta, det är viktigt att låta eleverna själva experimentera. Piaget påpekar att det är eleven som ska vara aktiv i lärandesituationen. Read vill dock inte ändra på tiden som läggs på skapandet i skolan, utan vill istället förändra undervisningsmetoderna. Han vill förändra metoderna så att alla ämnen blir integrerade. Wetterholm (1992) tycker att bilden inom skolan ofta kopplas ihop med något roligt som planeras in som en avkopplande aktivitet

istället för ett ämne. Bilden måste kopplas till något meningsfullt. Skolan måste se bilden som ett ämne som alla andra med en klar målsättning.

Malmström (1991) menar att bildpedagoger kommer in allt för sent i elevernas skolgång. Hon tycker även att undervisningsgrupperna är för stora, då det ofta är uppemot trettio elever i varje klass. Det borde finnas fler bildpedagoger på varje skola för att bilden ska bli ett grundläggande medel i undervisningen och för att bilden ska bli en naturlig del av elevernas vardag. Wetterholm (1992) påpekar vikten av att elever vänjer sig vid bildkonst för att den ska få en betydelsefull roll i deras liv. Konstutställningar och museer är en del av vår kultur som ibland glömts bort och kan kännas främmande även för vuxna. Pedagoger måste därför tidigt ta upp konsten i undervisningen. Samma författare tar även upp att grundläggande kunskaper inom bilden som är lämpliga redan i 2-3årsåldern. Nobel och Sjöstedt (1982) diskuterar hur elever tränar upp sina sinnen, inlevelseförmåga, självständighet och fantasi både genom eget skapande och genom att inspireras av andras skapande. De menar att utan detta får eleverna det svårare att ta till sig kunskaper och se dem i ett meningsfullt sammanhang. Det är även viktigt att se sin egen utveckling i skapandet och märka hur den egna förmågan förbättras. Wetterholm (1992) tar upp att det är viktigt att bilduppgifterna helt naturligt byter karaktär med tiden. Detta ska ske i samma takt som elevernas utveckling, men samtidigt utmana dem att utvecklas.

Bildämnet i sig självt är inte kreativt utan det är eleverna som måste göra det kreativt, menar Wetterholm (1992). För att de ska kunna göra det måste skolan lära eleverna grunderna inom bildens språk. Först då kan eleverna använda en kombination av sina kunskaper och sin fria tanke för att uttrycka sig. Det krävs erfarenheter av begrepp för att kreativiteten verkligen ska kunna uppstå. Vygotskij (1995) menar att verkligheten hänger ihop med elevens fantasi. Desto mer erfarenhet en elev har, ju större möjligheter till kreativitet och skapande. Enligt honom handlar kreativitet om att skapa något nytt efter sina egna erfarenheter och tolkningar.

Både Wallin (1996) och Wallin, Mæchel och Barsotti (1981) redogör för synen på elever, kunskap och pedagogik i den italienska staden Reggio Emilia. Reggio Emilia har också blivit namnet på en, numera, känd pedagogisk filosofi. Här hävdas det att fantasin är en förutsättning för förnuftet. I Reggio Emilia ses människan som en helhet. Sinnena, skapandet, fantasin och förnuftet hänger ihop. Pedagogerna jobbar med eleverna i åldersseparerade grupper för att kunna möta eleven på rätt nivå. Det finns tillgång till bildsal och bildpedagog.

Miljön spelar en stor roll och lokalerna är byggda för att inspirera personal och elever. Elevernas egna resurser tas tillvara och eleverna hjälper varandra i små elevgrupper. Pedagogerna finns till för att ge information, stödja och ställa utvecklande frågor för att eleverna själva ska bearbeta kunskapen.

De författare vi tagit upp i litteraturdelen är överens om att bilden är ett viktigt ämne i skolan. Flera av dem påpekar hur pedagogens roll är viktig för att inspirera och handleda elever i estetiskt skapande.

3. Problemprecisering

Genom vår studie av litteratur som berör bildpedagogik samt läroplan och kursplan har vissa frågor uppstått. Vi vill få inblick i hur dagens aktiva pedagoger tänker när det gäller bild och form i skolan. Är pedagoger verkligen medvetna om vad det står i läroplanen och kursplanen om bild och form? Hur ställer sig pedagogen när det gäller elevers praktiska utveckling inom olika tekniker i bildämnet i relation till kursplanens mål?

4. Empiri

I denna del kommer vi att redovisa vår egen undersökning av hur de sex pedagoger vi intervjuat ser på ämnet bild och form samt vad vi kommit fram till. Här klargörs även hur medvetna de intervjuade pedagogerna var om det som står i läroplan och kursplan. Metodval och hur undersökningen genomförts beskrivs för att ge läsaren ökad insikt i vår undersökning. Även de personer som medverkat i vår undersökning beskrivs för att ge djupare förståelse för de resultat vår undersökning påvisar. Av praktiska skäl, såsom tidsbegränsning och färre intervjuer än väntat är vår undersökning begränsad.

4.1 Metod och urval

Vi har valt att använda oss av en form av fria, kvalitativa intervjuer för att ta reda på hur pedagoger ser på ämnet bild och form i skolan. Den kvalitativa intervjumetod som vi använt oss av har till syfte att alla intervjupersonerna får likartade frågor med utrymme för nya frågor och aspekter (Krag Jacobsen, 1993). Ekholm och Fransson (1994) skriver om den fria intervjun som innebär att intervjuaren endast har en grov uppfattning om vilka frågor som ska tas upp under intervjun. Denna metod ger intervjupersonen full frihet att formulera sina svar. Metoden ger även stort utrymme för utsvävande diskussioner. Intervjumetoden valdes då

tiden för vårt arbete var begränsad samt för att få en bild av hur pedagogerna verkligen tänker. Intervjumetoden gav oss även möjlighet till en del följdfrågor för att få fram ett djupare svar. Ekholm och Fransson (1994) skriver om hur den fria intervjun möjliggör att fördjupa vissa punkter som är intressanta. De pedagoger som medverkat undervisar i bild men har olika utbildningar. För att få en helhetssyn har vi intervjuat pedagoger som arbetar med olika åldrar. Alla pedagoger vi intervjuat har kontaktats via telefon då vi förklarat vilka vi är, vad vårt arbete handlar om och hur deras svar kommer att behandlas. Flera av de tillfrågade pedagogerna ville delta i undersökningen men har ännu inte besvarat frågorna och vårt material består därför av endast sex intervjuer. Fyra av pedagogerna har intervjuats direkt på sina respektive arbetsplatser, men två av intervjuerna har av praktiska skäl gjorts via mail.

Intervjumaterialet blev mindre än vad vi från början planerat men vi menar att de intervjuade pedagogerna ändå ger en representativ bredd eftersom de varierar väsentligt när det gäller utbildning och arbetsplats. Här följer en beskrivning av de sex pedagoger som medverkat i våra intervjuer samt deras utbildning för att ge en djupare förståelse. Vi har valt att kalla de olika pedagogerna P1, P2 och så vidare, för att bevara deras anonymitet. Beskrivningar och resultat är helt genusneutrala.

P1 är lärarutbildare inom bild på en högskola. P1 har läst ett år på konstskolan, fyra år på Konstfack, 20 poäng konstpedagogik, 20 poäng konstvetenskap och håller just nu på med 60 poäng bildpedagogik. Därefter har P1 läst en del blandade kurser. P1 intervjuades på sin arbetsplats.

P2 är fritidspedagog och har inte läst någon speciell utbildning inom bild förutom det som ingick i utbildningen till fritidspedagog. P2 tycker att utbildningen tillsammans med det egna intresset är tillräckligt för att undervisa i bild. P2 undervisar i en klass med 3:or, 4:or och 5:or på en skola i ett mindre samhälle. P2 intervjuades på sin arbetsplats.

P3 är grundskolepedagog 1 till 7 med inriktning mot matematik och naturvetenskap. P3 hade tre poäng bild i sin utbildning och har inte läst någon bild i övrigt. P3 tycker inte att detta är tillräckligt för att undervisa i bild och funderar på att läsa en bildkurs för att komplettera. P3 undervisar i årskurs 3 till och med årskurs 5 på en mindre skola. P3 intervjuades på sin arbetsplats.

P4 är grundskolepedagog 1 till 7 med inriktning mot matematik, naturvetenskap och bild. Efter det har P4 läst 10 poäng bild. P4 undervisar i bild på en större skola i årskurs 6 till 9. P4 anser sin utbildning med de extra 10 poängen i bild är tillräcklig för att undervisa i bild. P4 intervjuades på sin arbetsplats.

P5 är mellanstadiapedagog. P5 har inte läst några extra kurser inom bild, men anser att det egna intresset för bild är tillräckligt för att undervisa i bild och form. P5 får dock stöd av en heltidsanställd bildpedagog. P5 arbetar på en större skola. P5 intervjuades via mail.

P6 är utbildad mellanstadiapedagog. Utöver pedagogutbildningen har P6 läst 40 poäng bild. P6 anser sig aldrig fullärd men ser ändå sina kunskaper som tillräckliga för att undervisa i bild. P6 jobbar på en liten skola. P6 intervjuades via mail.

Pedagogerna arbetar med elever i olika åldrar och har olika utbildningar. Detta är något som är gynnsamt för vår undersökning för att få ett så brett perspektiv som möjligt.

4.2 Resultat

Här redovisas resultatet från våra intervjuer. För att göra resultaten mer överskådliga har vi valt att sammanfatta intervjufrågorna (bilaga 1) i flera underrubriker där vi jämför pedagogernas tankar och analyserar de olika svaren (bilaga 2) vi fått under våra intervjuer. Frågorna vi använt i intervjuerna och de svaren vi fått finns med som bilagor.

4.2.1 Pedagogernas syn på mål och syfte i läroplan och kursplan

Pedagogerna har olika åsikter när det gäller läroplanens innehåll. En del tycker att bilden får för lite utrymme i läroplanen, medan andra tycker att det är fullt tillräckligt. P4 menar att styrdokumentet är relativt otydliga men tycker att otydligheten är något som ger utrymme för egna tolkningar. P4 tycker att detta är positivt då läroplanen ska passa in på alla skolor. Även P6 tar upp detta och menar att läroplanen gör det möjligt för pedagogen att jobba med ämnet på ett friare sätt. Också P5 menar att läroplanen och kursplanen är otydliga och menar att det krävs en ordentlig analys av dem för att förstå vad som egentligen menas. Då det är många av de andra ämnena som tar stor plats tycker P3 att bilden hamnar lite i skymundan i läroplanen.

Det framgick tydligt att vissa inte var medvetna om vad som står i läroplanen. Detta blev extra tydligt då P2 mitt under intervjun ville gå och hämta läroplanen eftersom det var så längesedan P2 läst den. Detta är något som stödjer P1:s uttalande om att pedagoger ute på fältet inte är medvetna om vad som står i läroplanen och kursplanen om de estetiska ämnena. P1 menar att inte heller lärarstudenter är medvetna om detta. P2 tror att pedagoger slutar att läsa läroplanen och kursplanen när de jobbat en längre tid och menar att pedagoger har sina rutiner som fungerar efter några år. Bild är ju ett väldigt brett ämne och P5 tror att många pedagoger är omedvetna om det.

Även när det gäller målen i kursplanen för bild verkade P2 helt omedveten om vad som står och arbetade efter sina egna uppsatta mål istället. P1 tycker att kursplanens mål är svåra att uppnå för pedagoger ute på fältet då det sällan finns tillräckligt med pengar för att köpa in det material som behövs. När det planeras hur pengar ska användas berättar P4 om hur vissa mål ibland måste bortses ifrån då ekonomin inte räcker till. Både P4 och P6 tycker att målen i kursplanen är bra och ger ett stöd för undervisningen. P6 lutar sig dock mer på den lokala planen än på kursplanen. P5 berättar om hur de ofta måste analysera målen för att komma fram till vad de egentligen innebär. På P5s skola jobbar eleverna med bild varje dag och därför tror P5 att det är lättare för eleverna där att uppnå målen i kursplanen. Beroende på hur pedagogen ser på bildämnet menar P3 att det jobbas olika aktivt för att uppnå målen. P3 menar att det är viktigt att pedagogen gör sitt bästa efter de förutsättningar som finns på skolan. När P4 ser på bilden i de yngre åldrarna tycker P4 att bilden mer är ett mål inom ett tema och att bilden blir ett mer självständigt ämne högre upp i åldrarna.

Alla pedagoger som vi intervjuat är överens om att eleverna inte är medvetna om syftet med bild i skolan. De är även överens om att det är pedagogens ansvar att förmedla syftet till eleverna. P4 som jobbar på högstadiet jobbar mycket betygsinriktat och berättar för eleverna vad det är som de ska uppnå inom bilden. Enligt P4 är det väldigt få av eleverna som vet vad läroplanen är för något. De flesta på högstadiet är dock medvetna om de kursmål som P4 hängt upp på tavlan. Då bildämnet är så brett menar P5 att det är svårt att informera eleverna om syftet med bildämnet.

4.2.2 Pedagogernas åsikter om bildens syfte

Genom bild lär elever sig väldigt mycket, menar P1. Det är kreativt och utvecklande och P1 menar att eleverna lär sig olika begrepp. P1 tror att elever får bättre förståelse för hur saker ser ut genom att arbeta med bild. Även P3 menar att bilden är ett kreativt ämne och tycker att eleverna får väldigt mycket i bild. Enligt P3 utvecklar ämnet elevernas fantasi. P2 anser att bilden är ett väldigt lustfyllt ämne.

Att kunna uttrycka sig i bild och form är livsviktigt enligt P5. Bilden är ett pedagogiskt redskap och P5 påpekar att bilden kan förstärka elevernas inläring. P5 tycker att bilden kan användas för att öka kreativiteten och för att höja kvalitén på skolarbete inom det mesta. Även P4 tar upp hur bilden kan användas till mycket i skolan då den är lätt att kombinera med andra ämnen vilket P4 tycker är väldigt bra. För yngre elever kommer bilden in hela tiden enligt P4. Att jobba tematiskt med bilden tycker P4 är bra. P2 tycker att bildämnet är bra för de elever som har svårt för att uttrycka sig i skrift.

4.2.3 Pedagogernas åsikter om elevernas utveckling

På frågan om hur pedagogerna tänker när det gäller elevernas utveckling i relation till kursplanen är det få av pedagogerna som verkligen svarar på frågan. P3 påpekar att elevernas utveckling är väldigt individuell och att eleverna är duktiga på olika moment. Det är enligt P3 viktigt att få eleverna intresserade för att de ska kunna skapa efter sina egna förutsättningar. För att eleverna ska hinna utveckla en teknik är det enligt P3 viktigt att jobba med tekniken under en period. Under perioden är det viktigt att eleverna själva kan känna att de utvecklas. Även P2 påpekar vikten av att hålla på med samma teknik för att bygga upp ett intresse för den. Under uppgifterna har P6 personliga samtal med eleverna för att stödja deras utveckling. Det är viktigt att eleverna ser sin egen utveckling inom bilden, menar P4. För att det ska bli möjligt för eleverna att följa sin egen utveckling planerar P4 sina bilduppgifter medvetet och med olika svårighetsgrader. P1 tycker att man ska jobba mycket med att analysera och prata om bilder med tanke på att det är något som vi påverkas av varje dag.

Enligt P5 är det viktigt att först presentera en teknik och låta eleverna jobba med den för att sedan förklara hur tekniken kan användas på olika sätt för att uttrycka sig i andra ämnen. P1 påpekar problemet med att skolorna inte har det materialet som de skulle behöva för att eleverna ska kunna utvecklas och uppnå de mål som finns i kursplanen. Dessutom menar P1

att det skulle behövas en utbildad bildpedagog redan på lågstadiet för att eleverna ska få hjälp att utveckla sitt bildskapande.

För att eleverna ska utvecklas påpekar både P2 och P3 att pedagogen måste inspirera eleverna till att våga prova olika material och övningar. För att eleverna ska våga prova är det enligt P2 viktigt att visa eleverna att det inte behöver vara helt perfekt, utan att det kan bli bra ändå.

4.2.4 Material, utrymme och tid

Ett moment som, enligt P6, ibland kan glömmas bort i skolan är den tredimensionella bilden. P4 tar upp hur bristen på pengar ibland kan resultera i brist på material som lera och tyg. Istället satsas det på bra papper och färger.

P1 menar att bilden inte får tillräckligt stort utrymme i skolan. P5 menar att det är mycket upp till pedagogen hur stort utrymme bilden får i skolan genom att integrera den i andra ämnen. Även P2 anser detta och menar att pedagoger som tycker om ämnet har mer bild med sina elever. P3 menar att bildens utrymme beror på hur pedagogen integrerar bilden i andra ämnen.

För att eleverna ska utvecklas krävs det att det läggs tid på tekniken, enligt P1. P4 tycker att det läggs för lite tid på bildämnet i skolan både när det gäller lektionstid och planeringstid. P4 anser även att undervisningsgrupperna ibland är för stora. Även P3 pratade om detta och tycker att den schemalagda tiden för bild är för kort. Det är viktigt att planera tiden som bildpedagog tycker P2 och menar att pedagogen alltid måste ha extrauppgifter till de elever som snabbt blir klara.

När det gäller lokaler för bildarbete anser P5 att det finns för få lokaler i skolan. Även P3 tar upp hur bristen på bildsal gör att P3 håller i bilden i elevernas vanliga klassrum, vilket kan göra undervisningen lite styrd. P4 anser däremot att salen för bildundervisning på P4s skola är väldigt bra och rymlig.

4.2.5 Bildpedagoger och samarbete med övriga pedagoger

De flesta pedagogerna vi intervjuat menar att den som undervisar i bild själv ska känna lust inför bildämnet och ha ett intresse för det. P3 och P5 tar upp att det är bra om pedagogen har bilden som intresse privat. Det är viktigt att pedagogen kan locka eleverna och få dem att

tycka att ämnet är roligt enligt P2. P2 menar att det dessutom är viktigt att som bildpedagog vara lyhörd för vad eleverna vill göra.

Alla pedagoger som vi intervjuat menar att de försöker samarbeta med de andra pedagogerna på skolan, men verkar tycka att det inte fungerar så bra i praktiken. Flera av dem tycker att de andra pedagogerna på skolan inte vill "lägga sig i" andra ämnen än sitt eget. P2 berättade hur de sällan finns tid för planering ihop med de andra pedagogerna i sådan utsträckning att samarbete är möjligt. P2 tycker själv att det inte finns något intresse från de andra pedagogerna, varken för samarbete eller för vad eleverna gör i bilden.

Samarbete med andra pedagoger är enligt P2 viktigt för att pedagogen ska utvecklas och för att någon ska komma med tips och idéer och ifrågasätta övningar. P1 påpekar vikten av att den som undervisar i bild har kännedom om olika material och vet hur de fungerar. Flera av pedagogerna menar att de har materialkännedom som är tillräcklig för de lägre skolåren.

5. Diskussion

I denna del kommer vi att reflektera över och argumentera kring våra resultat från intervjuerna då vi bland annat ifrågasatte hur medvetna pedagoger är när det gäller innehållet i läroplanen och kursplanen. Detta kommer att kopplas till litteraturen som tidigare tagits upp. Vi kommer även att reflektera över den metod vi valt för vår undersökning och hur den fungerat för vårt syfte. Slutligen kommer vi att ta upp vilka tankar som arbetet gett oss och hur vi tänker inför vår framtida yrkesroll i relation till ämnet bild och form.

5.1 Våra reflektioner

Vi blev förvånade över svaren vi fick på de frågor som handlade om huruvida bilden har tillräckligt utrymme i skolan och i läroplanen. Vi hade förväntat oss att många skulle anse att det var för lite tid för de estetiska ämnen som musik, drama och bild. Flera pedagoger svarade att det berodde mycket på hur pedagogen valde att arbeta. I de klasser där pedagogen integrerar bilden mycket i andra ämnen kan bilden få stort utrymme, medan de klasser där pedagogen endast jobbar med bilden på den schemalagda tiden får för litet utrymme. Under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen har vi ofta tyckt att bilden integreras för lite. Detta kan kopplas till att några av bildpedagogerna som intervjuats verkade ha uppfattningen

att övriga pedagoger är ovilliga till samarbete. På många skolor verkar bilden vara ett ämne som används för att det är roligt eller i brist på annat.

På Kristianstad högskolas lärarutbildning diskuteras ofta hur läroplan och kursplan är en del av all undervisning i skolan. Under våra verksamhetsförlagda delar av utbildningen använder vi oss ständigt av läroplanen för att skriva planeringar och för att vara medvetna om varför vi gör saker och ting. Därför var det förvånande hur mycket det skiljde när det gäller hur medvetna pedagogerna var om läroplanens innehåll. Vi hade naturligtvis inte väntat oss att de skulle kunna läroplanen utantill, men vi hade ändå förutsatt att alla pedagoger som undervisar i bild var medvetna om, och kunde relatera till de riktlinjer och mål som kursplanen och läroplanen anger för bildämnet. Det var överraskande hur P2 inte alls verkade veta vad läroplanen och kursplanen innehåller.

En sak som framgick under intervjuerna är den dåliga ekonomin. Vi var inte medvetna om att ekonomin var så dålig att vissa skolor valt att bortse från vissa av målen. Målen är till för att de ska uppnås, inte bortses ifrån. Läroplanen tar upp att ett av målen som ska uppnås i grundskolan är att öka elevernas intresse för samhällets kulturella utbud. Det kan ifrågasättas hur väl detta mål uppnås. Vi menar att detta är något som strider mot en likvärdig skola för alla elever. En läroplan och kursplan med tydligare riktlinjer inom bilden kan ge en större möjlighet för alla elever att få den undervisningen de har rätt till.

Något som vi reagerade på efter intervjuerna är hur dåligt samarbetet mellan bildpedagogerna och övriga pedagoger på skolorna verkar fungera. På högskolan tar lärarutbildningen upp betydelsen av att arbeta i läroplan och hur vi ska jobba tillsammans för att nå målen. Detta verkar inte riktigt stämma med bildpedagogernas verklighet. Bildpedagogerna verkar ha uppfattningen att övriga pedagoger tycker att bilden är besvärlig och gärna slipper den. Samarbete mellan pedagogerna är ett måste för att eleverna ska få en helhetssyn av undervisningen och för att kunna använda sina kunskaper inom alla områden. P4 tog upp hur bland annat samarbetet med franskämmet fick eleverna att använda sina kunskaper inom bild för att uttrycka sig i ett annat ämne. Vi har dessutom egen erfarenhet av ämnesintegrerat arbete från våra verksamhetsförlagda perioder under vår utbildning. Sådant arbete har exempelvis handlat om samarbete mellan bildämnet och historieämnet, då eleverna fått läsa om stenåldern och tillverkat egna stenåldersverktyg.

Vi anser båda att bilden är viktig redan i förskolan, men har ändå inte reflekterat över hur utbildningen för dem som undervisar yngre elever ofta brister när det gäller bild. Av de pedagoger som intervjuats var det få av dem som undervisar yngre elever som verkligen hade någon utbildning inom bildämnet, utöver det som ingått lärarutbildningen. Det kan ifrågasättas om det verkligen räcker för att inspirera eleverna.

Flera pedagoger säger i intervjuerna att det är viktigt att hålla på med samma teknik en längre period för att eleverna ska utvecklas inom tekniken. Detta är något som vi håller med och som krävs för att eleverna ska kunna använda sig av tekniken för att uttrycka sig. Vi har ofta upplevt att undervisningen varieras i bild, istället för att lägga ner tid på att utveckla samma teknik. Detta är dock något som pedagogerna som intervjuats motsäger. De påpekar vikten av att eleverna får hålla på med samma teknik för att utvecklas. För att ta reda på hur pedagogerna verkligen jobbar hade vi fått göra kontinuerliga observationer på skolorna, något som var omöjligt med tanke på den begränsade tiden.

Då flera författare som vi tagit upp i litteraturgenomgången tar upp hur vi påverkas av bilder varje dag är det otroligt viktigt att prata med elever om bilder. Detta är något som kanske glöms bort i skolan. Endast den pedagog som arbetar på Kristianstad högskola påpekade hur viktigt det är att diskutera bilder. De pedagoger som arbetar med yngre elever verkade mest ägna tiden åt praktiskt arbete. Det är viktigt att elever kan se kritiskt på bilder och läroplanen tar upp det är skolans uppdrag att utveckla elevernas förmåga att analysera bilder. Nobel och Sjöstedt (1982) tar upp hur massmedia hela tiden påverkar oss med olika värderingar.

5.2 Resultatet i relation till litteraturen

Under intervjuerna var det endast en pedagog, P1, som tog upp hur viktigt det är att diskutera och analysera bilder. Detta trots att bildanalys ingår i kursplanens mål som ska ha uppnåtts i årskurs fem. Kursplanen tar även upp hur bildundervisningen ska ge eleven den kunskap som krävs för att eleven ska kunna skaffa en egen ståndpunkt i samhället. Även läroplanen tar upp vikten av att eleven kan granska fakta kritiskt. Detta är något som även vi anser otroligt viktigt då alla informationskällors tillförlitlighet kan variera kraftigt. En av pedagogerna, P5, tog upp att det är "livsviktigt" att kunna uttrycka sig i bild och form. Nobel och Sjöstedt (1982) skriver om hur bilder i reklam och massmedia ständigt ger oss en mängd olika budskap

och värderingar. Bildanalysen ger oss redskap för att inte låta oss påverkas av alla bilder som massmedia översköljer oss med och för att kunna skaffa egna värderingar.

Läroplanen poängterar att eleverna ska få möjlighet att uttrycka sin kunskap. Där utgör bilden en viktig del och eleverna ska ägna sig åt eget skapande i bild. Det är viktigt att eleverna utvecklar olika uttryckssätt. Detta påpekas även av Carlsen och Samuelsen (1991) som menar att eleverna måste ha tillgång till olika medium för att uttrycka sig. För att eleverna ska kunna uppnå detta är det enligt P3 viktigt att arbeta med samma teknik under en längre tid för att eleverna ska hinna se sin egen progression. P4 berättade om hur viktigt det är att eleverna ser sin egen utveckling inom bildämnet. Därför är det viktigt att planera uppgifter medvetet och på ett sätt så att svårighetsgraden kan varieras. Skoglund (1993) menar att även om pedagogen måste ha ett mål för undervisningen ska eleverna ges utrymme för eget skapande. Det är viktigt att få in elevernas önskemål och egna lösningar. Piaget och Read (Malmström, 1991) anser att pedagogen måste planera sina aktiviteter utifrån elevgruppens behov, intressen och förutsättningar. På samma sätt menar P2 att det är viktigt att vara lyhörd och lyssna på vad eleverna vill göra. Enligt P3 är det viktigt att först få eleverna intresserade för att de sedan ska kunna skapa efter sina egna förutsättningar.

Både P2 och P3 påpekar hur viktig pedagogen är i elevernas utveckling. De menar att pedagogen måste inspirera sina elever till att prova olika material och tekniker för att eleverna ska utvecklas inom bildämnet. Detta är något som bekräftas då även Read menar att pedagogens uppgift är att handleda sina elever och inspirera dem i deras skapande, utveckling och uttryckssätt (Malmström, 1991). Även Skoglund skriver om att pedagogen ska stödja och uppmuntra sina elever för att de ska utvecklas. Enligt Ellen Winner borde pedagoger bli mer aktiva när det gäller att inspirera sina elever (Löf Eriksson, 1993). P2 menar att det är viktigt att pedagogen visar eleverna att allt inte behöver vara helt perfekt för att de ska utvecklas och våga prova.

Flera, dock inte alla, av pedagogerna vi intervjuat påpekar att det är viktigt att den som undervisar i bild har kunskaper i ämnet. Read menar att pedagogen ska fungera som en elev i klassen, endast mer kunnig i ämnet. Pedagogen är till för att inspirera och handleda sina elever till skapande (Malmström, 1991). Det krävs mycket kunskap om olika material och tekniker för att kunna inspirera eleverna. Under våra intervjuer tog P1 upp hur viktig pedagogens materialkännedom är för elevernas utveckling. Detta tar även Skoglund (1993)

upp och menar att det krävs erfarenhet inom bildämnet för att pedagogen ska kunna stödja sina elever. Carlsen och Samuelsen (1991) tar upp att något av det viktigaste för bildpedagoger är att inse sin egen kunskapsnivå och ta till sig nya kunskaper. Malmström (1991) påpekar dock att pedagogen inte behöver vara någon konstnär för att lyckas med sin bildundervisning, men det krävs självförtroende då osäkerhet hos pedagogen kan hämma elevernas skapande. Bendroth Karlsson (1991) menar att materialutbudet på skolan har betydelse för eleverna inspiration.

De pedagoger som vi intervjuat är alla överens om att eleverna inte förstår läroplanens syfte med bildämnet. De flesta påpekar även att det är pedagogens uppgift att ta upp syftet så att eleverna förstår det. Det hör till en av pedagogens viktigaste uppgifter att planera lektioner så att meningen med bildämnet blir tydlig för eleverna, enligt Wetterholm (1992). För att eleverna ska känna att uppgifterna är meningsfulla måste de informeras om varför de skapar och för vem. I de högre åldrarna när betyg börjar användas verkar det som eleverna börjar blir mer medvetna om exempelvis kursmål. P4 som jobbar på högstadiet berättar för eleverna vad de är som de ska uppnå inom bilden och kursmålen finns hela tiden tillgängliga för eleverna att läsa.

Under intervjuerna framgick det att bildpedagogerna har uppfattningen att övriga pedagoger på skolorna är relativt ovilliga att arbeta ämnesöverskridande. Övriga pedagoger tycks anse att samarbete med bilden är komplicerat och ger dem för mycket arbete. Carlsen och Samuelsen (1991) menar att samarbetet mellan pedagogerna utgör grunden för hur eleverna uppfattar undervisningen. P2 menade att det finns för lite tid för planering tillsammans med de andra pedagogerna för att ett samarbete ska fungera. P2 hade uppskattat ett samarbete med andra pedagoger för att få tips och idéer och för att någon ska ifrågasätta bilduppgifterna. För att eleverna ska uppfatta undervisningen som meningsfull måste pedagogerna sträva mot samma mål (Carlsen och Samuelsen, 1991)

Om pedagogen själv känner lust och intresse för bildämnet tror P2 att det blir lättare att inspirera eleverna till skapande. Detta tar även Torrance (Bach, 1971) upp i sin undersökning och menar att pedagogens motivation till ämnet är av stor vikt för elevernas kreativitet i ämnet. P3 och P5 menar att om pedagogen har ett privat intresse av ämnet blir det lättare att göra bilden mer intressant för eleverna. Om detta skriver även Bendroth Karlsson (1998) och menar att pedagogens engagemang och erfarenhet i ämnet påverkar elevernas inläring

genom att pedagogen då kan stödja och inspirera sina elever på ett annorlunda sätt. Enligt Skoglund (1993) bör en bra pedagog vara passionerad för sitt ämne. Något som även vi tror är nödvändigt för att kunna inspirera sina elever.

Under intervjun påpekade P1 att utbildade bildpedagoger borde komma in redan i de lägre åldrarna för att eleverna ska utvecklas inom bild. Detta tar även Malmström (1991) upp i sin bok och menar att bildpedagoger kommer in allt för sent i elevernas skolgång. För att bilden ska bli ett pedagogiskt redskap måste det finnas fler bildpedagoger på skolorna. Enligt Reggio Emilia-pedagogiken ska en bildpedagog arbeta med yngre barn i små grupper för att utveckla deras bildskapande (Wallin, 1996).

P4 berättade hur ekonomin inte alltid räcker till för att uppfylla alla mål. Ibland finns det ingen möjlighet att besöka exempelvis teatern. Läroplanen tar upp att skolan ska öka elevernas intresse för samhällets kulturutbud. Teater är viktigt inom bildämnet eftersom det inom den finns det mycket att arbeta med som har med bild och form att göra, exempelvis scenografin, kostymer, ljussättning och så vidare. Wetterholm (1992) menar att det är viktigt att ta upp grundläggande kunskaper inom konst och kultur för att eleverna ska se det som en naturlig del av livet.

5.3 Metoddiskussion

För att få tag på pedagoger att intervjua ringde vi runt till många skolor. Något som vi snabbt märkte var hur svårt det var att få pedagoger att besvara våra frågor. Av de 15 skolor som vi ringde till var det tio pedagoger som svarade att de ville vara med i vår intervju. Fyra av dessa pedagoger intervjuades personligen och resterande sex fick intervjuas via mail. Det var endast två av de pedagoger som fick intervjun via mail som svarade på den.

Tidigare i arbetet beskrivs hur få pedagoger svarar på frågan hur de tänker när det gäller elevernas utveckling i relation till kursplanen. Vi är inte säkra på vad det beror på. Kanske har de inte förstått frågan på rätt sätt. Vi har även diskuterat om det skulle kunna bero på att pedagogerna faktiskt inte tänkt på det förut.

Det finns olika faktorer som kan ha gjort vår undersökning missvisande. Med tanke på att alla pedagoger som vi intervjuade var medvetna om att det var bildämnet som vi ville diskutera

finns det en möjlighet att vissa förberett sig på vad som står om bild i läroplanen och kursplanen. Men det var ju dock tydligt att en del verkligen inte gjort det. Även när det gäller de pedagoger som blev intervjuade via mail finns det en risk att de tittat på läroplan och kursplan när de svarat på frågorna vilket kan ha gjort att vi fått en missvisande bild av pedagogernas kunskaper inom detta.

Vi ville ta reda på hur pedagogen tänker när det gäller elevernas praktiska utveckling inom bildämnet. Det finns dock få författare som diskuterar elevernas utveckling inom olika tekniker och få som tar upp pedagogens roll i bildundervisning. Under intervjuerna med pedagogerna var det några som påpekade vikten av att arbeta med en teknik under en längre tid för att eleverna ska utvecklas. Vi anser dock att litteraturen kopplas till intervjuerna och våra egna tankar på ett relevant sätt.

Under vårt arbete, främst genom intervjuerna ute på skolor, har vi insett hur mycket mer det finns att undersöka på när det gäller pedagogens tankar inom bild och hur det påverkar undervisningen och eleverna. En intressant studie hade varit att kontinuerligt observera flera bildpedagoger och verkligen se hur de arbetar. Först då skulle det kunna upptäckas om pedagogerna verkligen lever upp till vad de berättat för oss, då skulle det även kunna undersökas mer exakt hur pedagogerna arbetar för att nå målen för bild. Det skulle även vara intressant att ta in hur eleverna ser på bilden och undersöka skillnaden mellan elevens och pedagogens syn på bildämnet. Detta skulle dock ha blivit ett arbete som hade krävt avsevärt mycket längre tid än den vi haft för detta arbete.

5.4 Pedagogen och bilden i vår framtida yrkesroll

Undersökningen pekar på att samarbetet mellan bildpedagogen och övriga pedagoger fungerar dåligt, då endast en av de intervjuade pedagogerna samarbetade med andra pedagoger på skolan. Övriga pedagoger som vi intervjuat verkade ha åsikten att de andra pedagogerna på skolorna inte alls var intresserade av något samarbete med bildämnet. Detta är något som borde förändras. På Kristianstad högskolas lärarutbildning tas det ofta upp hur viktigt det är att arbetslaget samarbetar och även vi vill påpeka vikten av detta. För att alla pedagoger ska gynna elevernas utveckling och vara medvetna om vilken nivå de ligger på måste pedagogerna arbeta tillsammans och prata med varandra. P2 menade att övriga pedagoger på P2s skola var helt ointresserade av vad eleverna gjorde i bild. P2 hade dock uppskattat ett

samarbete men menar att planeringstiden är för kort för att ett sådant samarbete ska bli möjligt. Ett samarbete kan ändå bli möjligt med mycket vilja från pedagogerna. Vi har under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen fått erfarenhet av hur samarbete mellan pedagoger ofta underlättar för planering och undervisning.

P4 tog upp att det ofta är väldigt stora klasser som eventuellt kan hindra utvecklingen hos de elever som behöver mycket stöd. Detta tas även upp i arbetets litteraturdelen av Malmström redan 1991 som menar att grupperna redan då var för stora. Detta tyder på att gruppens storlek inte är något som har förändrats på hela femton år, vilket vi tycker är mycket synd. Många andra ämnen hålls i halvklass, men tyvärr inte bildämnet. Grupper i halvklass är något att sträva mot för att gynna elevernas utveckling.

I undersökningen framgår hur ekonomin påverkar bilden. Det gäller att pedagogen är uppfinningsrik och tänker kreativt. En möjlighet kan vara att låta eleverna själva sätta upp en teater för varandra och få en ännu djupare upplevelse av teaterns värld. P1 tog upp att det ofta råder materialbrist på skolorna samt att det material som finns är av låg kvalitet. Det finns mycket material som vi inte riktigt tänker på. Det går att skapa med allting! Runt omkring oss finns mycket material som går att använda.

Många pedagoger verkar ha en varierad undervisning för att eleverna inte ska tröttna istället för att gå in på djupet inom olika tekniker. Under intervjuerna tog P3 upp att det är viktigt att eleverna får hålla på med en teknik under en period för att utvecklas. Även P1 menar att pedagogen måste lägga ner tid på en teknik för att eleverna ska hinna utvecklas. De intervjuade pedagogerna tar även upp att det är viktigt att eleverna ser sin egen utveckling. Det är viktigt att eleverna behärskar en teknik för att de därefter ska kunna använda den i fritt skapande.

Under våra intervjuer framgick det brister i några av pedagogernas kunskaper om vad som står i läroplanen och kursplanen. Detta är något som ska vara en grund för undervisningen. Genom att inte följa de riktlinjer och mål som finns i läroplanen och kursplanen skapas en orättvisa där elever inte får lära sig samma saker. Detta är riktlinjer och mål som ska följas och eleverna har rätt till det som tas upp i läroplan och kursplan, att inte följa dessa kan dessutom ge eleverna problem då de kommer upp i de högre skolåren.

Vi vill påpeka vikten av att pedagogen får eleverna att förstå att bild och form är ett uttryckssätt med många tekniker. Flera av pedagogerna som intervjuades menade att det är pedagogens ansvar att förmedla detta. Det är få elever som inser på hur många sätt bilden kan användas. Många elever verkar tycka att bilden är ett kul ämne där de får rita. För att bilden ska komma till sin rätt måste pedagogen vara medveten om bildens syfte samt förmedla till eleverna vilken viktig del bilden är av våra liv.

6. Sammanfattning

Undersökningen handlar om hur de sex pedagoger som vi intervjuat ser på bildämnet. Hur tänker pedagoger när det gäller elevernas utveckling inom olika tekniker? Vi har båda intresse för ämnet och har fått intryck av att det ibland inte får tillräckligt med utrymme i skolan.

Litteraturen tar upp hur viktigt bildämnet är för eleverna och hur det är ett viktigt uttryckssätt. Flera författare påpekar vikten av att pedagogen har förmågan att inspirera sina elever. Bland annat tar Carlsen och Samuelson (1991) upp hur pedagogens engagemang för estetiska ämnen stimulerar elevernas utveckling inom ämnet. Även Skoglund (1993) menar att pedagogen måste stödja och uppmuntra sina elever.

Läroplanen och kursplanen tar upp hur skolans uppdrag är att utveckla elevernas förmåga att granska fakta kritiskt för att kunna skaffa sig en egen ståndpunkt. Massmedia påverkar oss hela tiden och sköljer över oss med bilder (Nobel och Sjöstedt, 1982).

Samarbete är viktigt för hur eleverna uppfattar undervisningen. Detta tar Carlsen och Samuelson (1991) upp och menar att det är viktigt att pedagogerna arbetar mot samma mål för att eleverna ska uppleva undervisningen som meningsfull. Wetterholm (1992) tycker att bilden inom skolan ofta kopplas ihop med något roligt som planeras in som en avkopplande aktivitet istället för ett ämne. Bilden måste kopplas till något meningsfullt. Skolan måste se bilden som ett ämne som alla andra med en klar målsättning.

För undersökningen användes intervjuer för att ta reda på våra frågeställningar. Genom dessa intervjuer framgick det att få pedagoger verkar planera sin undervisning för att eleverna ska utvecklas inom en viss teknik. Samarbetet mellan bildpedagoger och övriga pedagoger verkar fungera dåligt och vissa pedagoger verkade dessutom vara helt ovetande när det gäller

kursplanens mål. Undersökningen visade även att ekonomin kan göra att bildundervisningen brister. En pedagog berättar bland annat hur de inte kan gå på teater på grund av att det är för dyrt.

Pedagoger borde förmedla syftet med bildämnet i större utsträckning. Många av pedagogerna verkar tycka att det är pedagogens ansvar att förklara syftet med bilden i skolan, dock svarar pedagogerna att få elever är medvetna om meningen med bild. Det är viktigt för att eleverna ska kunna inse hur det kan användas och för att bildämnet ska bli ett naturligt redskap för eleverna.

7. Referenser

- Bach, E. (1971) *Begreppet kreativitet. En genomgång av kreativitetsforskningens definitioner och teorier*. Köpenhamn: Nordiskt forlag AS
- Bendroth Karlsson, M. (1998) *Bildskapande i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-00426-5
- Berefelt, G. med flera. (1989) *Studier kring barn och bildpsykologi*. Stockholm: Stockholms universitet. ISBN 91-7540-071-5
- Carlsen, K & A. M. Samuelsen (1991) *Intryck och uttryck*. Stockholm: Runa förlag. ISBN 91-88298-05-1
- Ekholm, M. och Fransson, A. (1994) *Praktisk intervjuteknik*. Stockholm: Nordstedts förlag AB. ISBN 91-1-923281-0
- Holmsen, M. (2005) *Samtalsbilder – En väg till kommunikation med barn*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03576-4
- Krag Jacobsen, J. (1993) *Intervju – Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-38361-4
- Läraryrket (2002) *Lärarens handbok: Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer*. Solna: Läraryrket. ISBN 91-85096-830
- Lööf Eriksson, M (1991) *Bildarbete bland barn – En bok om bildspråkets roll i inläring och personlighetsutveckling i förskola och skola*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB. ISBN 91-21-12511-2
- Lööf Eriksson, M (1993) *Mera bildarbete – om skapandets mångfald, glädje och nytta för skolbarnen i en undersökande pedagogik*. Falköping: Liber utbildning AB. ISBN 91-634-0155-X
- Malmström, A. E. (1991) *Är barns bilder språk?* Malmö: Carlsson Bokförlag. ISBN 91 7798 473 0
- Nobel, A. och Sjöstedt, B (1982) *Konst och konstnärer i skolans arbete*. Stockholm: Skolöverstyrelsen. ISBN 91-7662-020-4
- Skoglund, E. (1990) *Lusten att skapa* Stockholm: Berghs förlag AB. ISBN 91-502-1331-8
- Skoglund, E. (1993) *Leken och konsten*. Stockholm: Berghs förlag AB. ISBN 91-502-1147-1
- Skolverket, (2002) *Grundskolan kursplaner och betygskriterier 2000*. Stockholm: Fritzes. ISBN: 91-38-31729-X
- Stensmo, C. (1994) *Pedagogisk filosofi*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-37941-2
- Wahlström, O. G (2003) *Gruppen som grogrund*. Stockholm: Liber AB. ISBN 91-47-04812-3

Wallin, K. (1996) *Reggio Emilia och de hundra språken*. Eskilstuna: Liber Utbildning AB. ISBN 91-634-1638-7

Wallin, K., Mæchel, I. och Barsotti, A. (1981) *Ett barn har hundra språk*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB. ISBN 91-26-81500-1

Vygotskij, L. S. (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos. ISBN 91-7173-011-7

Weissenrieder, E. (1992) *Barns symbolspråk*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-34991-2

Wetterholm, H. (1992) *Det synliga språket*. Stockholm: Runa förlag. ISBN 91-88298-10-8

Bilaga 1

INTERVJUFRÅGOR

1. Vad har du för utbildning? Anser du att din utbildning är tillräcklig för att undervisa i bild?
2. Varför menar du att man har ämnet bild i skolan? Tycker du att bilden får tillräckligt stort utrymme i skolan? Motivera!
3. Tror du eleverna uppfattar syftet (Lpo) med bild? Motivera!
4. Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling inom bildämnet i relation till kursplanen?
5. Ge ett exempel på en bilduppgift som du tycker är riktigt bra för eleverna? Motivera!
6. Vad tycker du om det som står i läroplanen om bild? (För lite eller för mycket, tydligt/ otydligt etc.)
7. Vad tycker du om det som står om målen i kursplanen om bild?
8. Hur jobbar du aktivt(planering, material etc.) för att uppnå målen för bild?
9. Skulle du vilja ändra något när det gäller materialutbud och utrymme på din skolan inom ämnet bild och form?
10. Tror du att det krävs några speciella kvalitéer, utöver rent allmänt pedagogiska färdigheter, för att vara lämplig som bildlärare? Motivera!
11. Något övrigt som du vill tillägga?

Bilaga 2

I = Intervjuare

P = Pedagog

Intervju med bildpedagog från en högskola. (P1)

I – Vad har du för utbildning?

P- Jag har först ett år på konstskolan, sen har jag fyra år på konstfack. Jag har läst 20 poäng konstpedagogik, 20 poäng konstvetenskap, nästan klar med 60 bildpedagogik. Sen har jag läst lite småkurser, så det är ganska blandat.

I – Varför menar du att man har bild i skolan?

P – För att jag tror att man lär sig väldigt mycket genom bild. Jag tror det. Bild är kreativt, utvecklande, man får klart för sig olika begrepp. Man kan alltså lära sig genom att göra perspektiv. Hur man ser på saker. Man kanske inte kan göra husets ena sida rak framifrån om man sätter den andra snett, för det blir ingen bra vinkel i huset. Och lite grann med att man jobbar tredimensionellt med små barn så får de begrepp om hur saker ser ut omkring dem, eftersom de inte utvecklar den sidan förrän de är uppemot tolv. Så att de kan se hur man kan göra om en tvådimensionell plattbild, att dom kan tänka att den är tredimensionell egentligen. Det är det som är svårigheten. Det kommer med åren att man ser det. Men då är det bra att arbeta med lera eller något sånt där material som man kan bygga med. Då får man förståelsen för hur saker ser ut. Så det tror jag är jätteviktigt. Jag tror att man får begreppen på ett annat sätt än om man bara läser. Och alla är ju inte så att de måste bara läsa, en del förstår bättre genom att göra eller att se.

I – Tycker du att bilden har tillräckligt med utrymme i skolan?

P – Nej, det tycker jag inte. Inte på rätt sätt. Jag tycker att barn ska få lite teknik då och då så att de lär sig hur man använder olika material. Plus att man får hur man kan göra för att nå dit man vill med sin bild till exempel eller sitt byggande. Lite både och tycker jag är viktigt. Jag tror att man missar det lite med att tekniken har betydelse, alltså att materialet. För när du kommer i årskurs nio så ska du kunna mycket. Då ska man kunna välja själv enligt läroplanen att om du vill framföra en, ja, kanske något i geografi, hur ska du gå tillväga för att uppnå det målet. Vilket material ska du välja? Ska du göra en byggnad eller ska du göra en affisch? Och gör man då med tryck och hur trycker man? Så det är mycket sånt och det gör inte vi inte idag, vi uppnår inte de målen i skolan. Det tror jag inte.

I – Tror du att lärarstudenter är medvetna om målet i bild?

P – Nej, det tror jag inte, jag tror faktiskt inte det. Jag tror inte att man läser de målen på det sättet. Eftersom inte ens lärare ute på fältet är medvetna om dem. Det gäller alla de här estetiska ämnena tror jag.

I – Varför är man inte det, tror du?

P – Därför att jag tror att man ofta tänker att det är lite skojigt, avslappnande, något roligt man gör på helgen kanske. Man går på en utställning, man går på konsert, spelar lite skivor hemma och sådär. Sen tänker man inte längre tror jag. Jag tror att det är därför. Det är en kul grej och man lägger gärna det på fredag eftermiddag för att det ska vara en kul grej. Så var det när jag gick i skolan, men det är dumt. Det bör ligga även på någon förmiddag så att man får mycket kunskap där. Det är mycket att jobba på.

I – Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling inom bild om man jämför det med hur kursplanen ser ut?

P- Nä, det stämmer ju inte riktigt, inte ute på skolorna. För att de får ju inte det som de skulle behöva ha. Jag kan nästan relatera lite till föregående fråga att det är det dom missar, eftersom inte lärarna vet vad man ska ge ungarna och eftersom det inte finns utbildade, som i mitt fall då bildlärare på lågstadiet, alltså långt ner i åldrarna. Det borde finnas någon, jag menar som dom har i Reggio Emilia, en bildlärare som tar några barn åt gången och utvecklar deras bildskapande. Eller det kan vara musikskapande eller vad som helst egentligen. Så att det finns någon som tar hand om det från de att de är väldigt små. Så att det inte blir som att man kommer in som bildlärare på högstadiet, musklärare också. Musklärare kan ibland gå in på mellanstadiet, även lågstadiet ibland. Men bildlärare är sällan där. Bara högstadiet och det är för sent. Men det har jag inte förstått förrän nu kan jag säga, efter många år.

I – Vi har pratat mycket om det här med hur elever ofta får en varierad bildundervisning men aldrig lär sig djupet, inom till exempel arbeta med lera. Vad anser du om det?

P – Man får aldrig avsluta, menar du? Det är synd, men det är nog tiden som gör att de tycker att de ska ha in allt. De har ju naturligtvis vissa mål på skolan som de ska uppnå, som de sätter upp själva lärarna. Utifrån kanske läroplanen till viss del, men man når ju aldrig dit tiden räcker inte till. Det är så korta stunder, det är alltså 40 minuter, i vissa fall 60, i bästa fall 90 minuter. En gång i veckan ordentligt. Man kanske skulle ha teknik en gång i veckan ordentligt och sen använda det i alla ämnen. Att det var många som kunde det och lät bildläraren gå in och göra nånting med en klass från ett annat mål som man har i ett annat ämne. Det hade varit rätt bra tror jag. Det går att utveckla.

I – Vad tycker du om det som står i läroplanen?

P – Det är svåra mål att uppnå, det är svårt att komma dit. Det finns ju inte material på skolorna heller som gör att man kan nå de målen. Det finns ju inte fotoutrustning, det finns inte digitalkameror, det finns inte datorer, det är ont om pengar och man tycker kanske att man måste ha dem till de så kallade riktiga ämnena, till böcker och sådär. Så då kan bilden få väldigt lite många gånger. Dåligt utrustat, dåligt färg alltså som inte är något kul att jobba med. Hemskt dåliga penslar ute. Där är det kris tycker jag. Det är ju för att penslar är dyrt, jag menar de som vi har här kostar uppemot 25 kronor styck. Då håller de bättre kvalitet. Så, bättre kvalitet, men inte så mycket material. Man behöver ju inte köpa alla färger för att man ska måla. Man får lära sig att blanda grundfärgerna, då blir det billigare. Man får tänka så lite grann. Spara in på det ena och så ge ut på det andra.

I – Har du något mer tips till nya lärare?

P – jobba mycket med bild, analysera bilder i skolan, prata om bilder. Jag menar det finns ju bilder i alla böcker, det finns bilder när man går till skolan, alltså man har reklam på sig, men tröjor som det står något på kanske. Alla papperspåsar som man bär från olika affärer är reklam. Det finns överallt. Man kan ha sånt i skolan. Man kan gå ut på upptäcktsfärd i stan och se hur mycket reklam de hittar. Men bilder är bra, prata på engelska om bilder, sjunga till bilder, man kan dansa, teater, ojoj, kulisser och allt möjligt. Använd det mycket men använd det medvetet.

I – Har du någon bildövning som är en favorit? Någon som du tycker är riktigt bra?

P – Jag har bland annat en med lera för små barn. Man gör frukter och grönsaker, man avbildat något föremål. Som man då kan känna på den taktila upplevelsen först och sen så gör man i lera och sen tecknar man av. Man kan även trycka ner något i lera och gjuta i gips. Då får man många olika dimensioner, det är en sak. Sen jobbar ju vi med färgtonkretsen och

sådär. Vi blandar färger och sådär så att man fixar den biten. Så att man får fram den bruna färgen när man ska. Så att det inte bara blir grått. Lite sådana saker tror jag och man kan jobba med färger genom att stoppa ner penseln i vatten och ser vilken färg det blir när man blandar. Lite upptäckt, det ska vara lite spännande. Man kan även mäta kroppen. Att man mäter med snören och kollar hur armarnas längd förhåller sig till resten av kroppen. Så att man blir medveten om att man är rätt jämt byggd. Armarna är lika långa som hela längden. Skorna är från handloven till armbågen och sådär. Det är spännande. Då kan man ta in lite biologi, kroppsbyggnad och muskler och sådär. Jag tycker om tematiskt arbete.

I – Tror du att det krävs något speciellt förutom pedagogiska färdigheter av lärare som ska undervisa i bild?

P – Mycket materialkännedom, tror jag. Man måste veta hur material fungerar för att det inte ska bli förstört för barnen. Man bör veta att man måste bränna när man jobbat med lera, för när man tar i torkad lera så går den sönder. Barnen blir ledsna och jag skulle också bli ledsen som pedagog om det gick sönder. Så sånt måste man veta tror jag. Man måste veta mycket med färger och limsorter, det är inte bara vaxkritorna som gäller.

I – Är det något du vill tillägga?

P – Jag tror på framtiden, kan jag ju säga. Jag tror att det kommer bli bra med tiden. Som ung pedagog måste man gå ut med nya visioner som man ska försöka hålla också, inte bara falla till föra för att det finns andra lärare som säger; Så kan du inte göra. Så får vi se om det händer så. Men det är svårt när man kommer som ny på en skolan, där kollegor har jobbat ihop länge, så är det ju jättesvårt att bryta sig in och göra exempelvis en samhällskunskapsuppgift utifrån att de filmar en händelse, politisk händelse eller så. Då kan de andra säga att det blir för rörigt, eller att det inte finns kameror och så. Det är svårt. Då måste man försöka jobba på den biten. Det är mycket roligare, istället för att sitta och läsa och reproducera.

Intervju med fritidspedagog som håller i bild. (P2)

I – Vad har du för utbildning?

P – Fritidspedagog.

I – Har du någon speciellt utbildning inom bild?

P – Nej, det har jag inte.

I – Anser du ändå att fritidspedagogutbildningen har gett tillräckligt för att undervisa i bild?

P – Ja, vi hade nog rätt så mycket. Det var ju så många år sedan. Jag gick ju mellan 89 och 92, typ där. Det är många år sen så jag kommer inte riktigt ihåg, men vi hade ganska mycket bild. Annars är det ju ett intresse och man får ju försöka lära sig efter hand. Jag har inte gått någon speciell utbildning.

I – Varför menar du att man har bild i skolan?

P – Dels för att barnen tycker att det är ett lustfyllt ämne och att de ska få prova på alla olika sorters material. Och sen tror jag att många ungar har lätt för det. Alltså de som inte är så bra på att skriva och räkna kanske har mer lätt för att uttrycka sig i bild, kanske.

I – Tycker du att bilden har tillräckligt stort utrymme i skolan? Har man tillräckligt med tid?

P – det beror ju på vilka lärare man har. Har man lärare som inte drar sig för besvär, som tycker om att ha bild, då ser man till att ha mycket bild. Man kan se på olika lärares klassrum.

En del har väldigt mycket fint på väggarna och en del har väldigt lite och enkla saker. Jag tror att det hänger mycket på vilket intresse läraren har. Sen när man jobbar som fritidspedagog i klass, i 3-5 som jag gör, då håller ju vi då i bilden och då blir det mer som ett specialämne. Jag kan nog tycka att så som vi jobbar här så får den tillräckligt mycket plats.

I – Vad har bilden för syfte enligt Lpo94 som du lutar din undervisning mot?

P – Nu är inte jag så påläst när det gäller Lpo men jag tycker att det är viktigt att de får prova på alla material och det är nog mitt huvudsyfte. Och att de ska våga prova och inte ha för stora pretentioner. Alltså att man gör sådana saker så inte bara de som ritat vackra hästar får berömm, utan att man kan uppmärksamma de ungar som har svårt att rita med en vanlig penna. Man kanske kan göra papé maché och med tyg, garner, färger och silkespapper och att det inte måste vara perfekt. Det kan ändå bli häftigt, snyggt.

I – Hur tänker du när det gäller eleverna praktiska utveckling inom bild om man jämför det med kursplanen?

P – Jag vet inte om jag kan svara på den frågan.

I – Kan du se en utveckling hos barnen inom ämnet?

P – Jo, det är ju ens mål. Om de i början tycker att det är svårt och vågar inte prova måste man få dem att få lust. Det är det som är viktigt, att få dem att få lust och att våga prova och kladda och uppskatta det de gör. Just nu håller vi på att göra fåglar. Det var kaosartat de första två gångerna, men nu börjar det ta form och nu blir det jättesfina saker. Men det trodde de inte på när de började, innan vi kunde se vad det skulle bli. Jag hade ingen färdig att visa och har man det så är det lättare att se vad det ska bli, men samtidigt styr man dem då. Har man då gjort en blåmes så blir det ju 90% blåmesar. Man ska försöka att inte ha för mycket mallar, inte för mycket färdigt att visa. Försöka få dem att göra eget. Samtidigt så vill man gärna visa dem de som står som frågetecken och inte fattar någonting, men då är vissa i klassen snabba och de kan titta på varandra.

I – kan du ge ett exempel på en bild uppgift som du verkligen tycker är bra?

P – Ja, om det är höst till exempel kan man ju först låta dem hämta löven och sen limma dem på lyktor. Det blir snyggt när man lackar det. Det ser nästan ut som om det är köpt i en affär. När det blir något som föräldrarna bara lägger undan, utan låter det stå på köksbordet. Jag tycker det är roligt när man gör något som är många moment och när de titta på konstnärer och sedan gör egna fantastiska målningar som också blir jättesnygga i oljepastell. Jag tycker att det är roligt att jobba med tapetklister och bygga saker. Vi har gjort äpplen också på det viset att man tar ett äpple och sen bygger man på det med gipsbindor. Då får det samma form och det är ett riktigt äpple inne i. Sen målar man dem i olika nyanser, inte bara knallrött. Det blir också snyggt. Jag tycker om när det blir fina saker som man inte bara ställer undan.

I – Det som står i läroplanen, vad tycker du om det? För lite/mycket, tydligt/otydligt?

P – Ja, du. Då skulle jag varit lite påläst nu för jag kan inte säga ”ja, det och det står”. Har ni den ned er? Nej, jag vet inte. det känns ju dumt. Nej, jag vet faktiskt inte vad det står. Det vet ju säkert ni. Är det mycket eller är det lite? Jag vet inte. Jag kan tänka mig att det är lite. Det var jättelängesen jag tittade i den, det måste jag erkänna. Men det är ju så tyvärr att när man jobbat i ett antal år så kör man på försöka ha nya saker, men med samma saker. Man tycker att de ska jobba med kolkritor, vattenfärger, akvarell, måla med papper, alltså det är vissa saker sådär. Nej, det står säkert för lite.

I – Vad tycker du om målen i kursplanen för bild?

P – Ja, alltså kan jag inte svara på det. Men vi kan ju pausa så kan jag kolla snabbt eller så...

I – Man får ju säga att man inte vet.

P – Nä, jag är dålig på det, måste jag erkänna.

I – Men hur jobba du då för att uppnå målen?

P – Nä, det är nog mål som jag... Bild är nog ett ämne som lärare överlag inte tycker är sådär jätteviktigt. Därför lämnar man gärna bort det ämnet till en fritidspedagog. För att det är lite bökigt. Då försöker man ju tänka på vad de läser denna terminen i de andra ämnena. Sen kan man knyta an det med bilden. Så man inte bara går in som en lattiolajban-tant och står ihjäl ett dubbelpass och ritar lite. Jag tycker att det är viktigt med bild och jag tycker att det är viktigt att de får göra fina saker. Att de får prova på och sen försöker man ju tillsammans med läraren komma på vad vi ska jobba med. Vad vill du att de ska lära sig inom bild? Säger läraren då att det inte spelar någon roll så sätter jag upp en grovplanering för de målen som jag har. Inte mål från någon kursplan. Plus att jag är inte utbildad bildlärare, jag är inte jättebra på sånt här när man ska rita olika perspektiv. Det får jag ju kolla hur jag ska lära ut det. Jag försöker pricka in även se sakerna jag inte är speciellt bra på. Sen lägger man över en del på läraren. Sånt som inte jag är speciellt bra på. Det vet jag att många lärare jobbar med, de ritar kyrkor och sådär.

I – Så då jobbar du ihop med läraren?

P – Ja, det gör man ju. Men tidsbrist och så gör att man inte har så mycket samplanering. Det är mer i början av terminen när man sätter upp schema. När ska jag hoppa in och ha bild?

I – Men jobbar ni aktivt tillsammans för bildämnet?

P – Nej, det kan jag väl inte påstå. Det är mer så att då har du bilden så sköter du det.

I – Varför gör ni inte det?

P – Jag vet inte. Förmodligen för att lärarna tycker att det är rätt skönt att jag tar det, alltså att man avlastar. För så är det nog mycket. Det är idrotten, bilden och musiken och så. Som lärarna vill slippa undan och då tänker de väl att det är det som fritidspedagogen är till för. Och då tar man ju ansvar för det. Sen vid utvecklingssamtal och så får man komma med någon liten kommentar. Sen är det klart att man pratar efter lektionen. Men jag kan inte uppleva att det finns något direkt intresse av vad man sysslar med. Det ska bara blir lite fint i klassrummet med bilder och sånt. Kanske att inte bild är så viktigt.

I – Krävs det några speciella färdigheter för den som undervisar i bild förutom det pedagogiska?

P – Du får nog ha lite bild i dig. Du måste ha lust för bild och tycka att det är ett kul ämne. Tycker man inte att det är roligt så blir det ju en plåga. Sen måste man ju förnya sig. Ha ögon och öron öppna hela tiden. Så fort jag går in på mina ungars dagis och fritids så tittar man ju vad de har gjort. Eller letar på nätet på skapligtenkelt.se. Den är verkligen jättebra. Pysseltips tycker jag är roligt. Det är mycket med pärlor. Det är lite rörigt men det gick. Det var rörigt första och andra gången. Men sen var det självgående. De var jättenöjda med sina ödlefamiljer med pärlor och tråd. Det är mycket med finmotorik. Man får inte vara rädd för besvär, inte rädd för att kladda ner sig. Man måste nog vara lite aktivt sökande efter nya roliga saker. Jag tror att barn ibland är ganska trötta på att rita fritt. Inom historia och religion är mycket bild men det är mycket rita en stenåldersman och man kanske bygger stenåldersbyar men klassen också. Men man måste hitta lite nya roliga saker så de tycker "yes, va kul". Kvaliteter man måste ha är att kunna göra ungarna intresserade och locka dem lite.

I – Är det något du vill tillägga?

P – Jag måste nog läsa på den här jävla kursplanen. Det kanske man ska göra lite kontinuerligt, men som sagt där brister jag känner jag. Men det är också så att man kanske tappar lite intresse. Alltså man har ju fria händer. Det är ju skönt. Men samtidigt om man inte har någon som ifrågasätter och kommer med tips och nya idéer och ingen önskar nånting så blir man lite sådär.

I – Många har bild för att variera, istället för att gå inte på tekniker. Vad tycker du om det?

P – Jag tycker nog att man ska köra det några gånger. Innan hade jag ju bild i helklass, hela förra läsåret och året innan det också. Då var man kanske 25 ungar samtidigt och då om man ska göra något med gips eller om man skulle göra de där ödlorna. Då blir det rätt bökit. Men sen när det väl snurrar på så har de ju lust att fortsätta. När de fått kläm på det, då är det roligt helt plötsligt. Men sen dom ungarna då som gjort flera och tycker att nu kan de detta, då måste man ha något i sin bakficka. Ofta är det ju så att någon är jätteseg och någon är jättesnabb. Då ska man få den som är klar snabbt att inte tappa suget, då måste man ju ha något till den ungen. Man måste ha rätt många korta bilduppgifter som de kan göra vid sidan om när de är klara. Men de måste ändå göra uppgiften ett par gånger. Har dom ändå inte blivit klara, för en del är ju så otroligt noggranna. Någon gång var det några tjejer som aldrig blev klara så de fick göra det i hemläxa. Vissa saker måste man ju starta upp tillsammans.

I – Utvärderar du någon gång om du uppnår målen för bild? Hur gör du det om du inte riktigt vet vilka målen är?

P – Ja, vi utvärderar terminsvis jobbet i klassen. Det gör jag tillsammans med en annan fritidspedagog. Men nej, det gör jag inte. Jag utvärderar mig själv efter varje pass och tänker Oh shit det var inte bra, eller nästa gång måste jag tänka på detta. Sen kollar man va med barnen vad tycker ni om detta. I början av ett läsår så får de ju frågan vad har ni för önskemål, vad skulle vara roligt att prova på? Vad har ni inte provat innan? Sen kör man nåt när man sitter på utvärderingsdagarna när man avslutat skolåret med de lärarna som man har haft deras klasser. Så ser man ju på deras utvärderingar ämne för ämne. Det är mer utvärdering de har gillat bilden eller inte. Men som sagt, jag brister ju helt klart där. Det märker jag ju när ni ställer de här frågorna. Det får jag nog kolla upp lite.

Intervju med 1-7 lärare inom ma/no. (P3)

I - Vad har du för utbildning?

P – 1-7 matte no.

I – Tycker du att den är tillräcklig för att undervisa i bild?

P – Nej, det kan jag ju inte tycka. Inte riktigt. Man hade ju vissa poäng, om det kan ha varit tre poäng som man hade i bild? Sen fick man ju läsa bild som valbar kurs. Men det har jag inte gjort.

I – Varför menar du att man har bild i skolan?

P – Det är ju kreativt. Visst man kan få in kreativt skapande i andra ämnen också. Man övar ju sin fantasi. Det behöver ju inte bara vara att man sitter och målar, utan det kan ju vara tredimensionellt, som vi gjorde gipshänder. Man får ju så mycket i bild.

I – Tycker du att bilden får tillräckligt stort utrymme i skolan?

P – Det beror ju på hur man jobbar som lärare. Nu har inte jag jobbat sådär jättelänge, men så som jag själv lagt bilden på schemat så har det ju varit en gång i veckan och har man bara det

så, så kan man ju tycka att det är lite för lite. Eleverna är ju olika. Vissa är väldigt praktiskt lagda och gillar att jobba på det viset. Men man kan ju få in bild i andra ämnen. Det är ju hur man integrerar bilden i de andra ämnena. Då kan den ju få mycket utrymme.

I – Tror du att eleverna uppfattar Lpo's syfte med bild?

P – Nej. Jag tror att ansvaret där ligger ju på läraren, att berätta varför, att berätta vilka mål de ska nå.

I – Gör man det?

P – Jag tror inte att alla gör det riktigt.

I – Gör du det?

P – Jag försöker göra det varje gång vi påbörjar en ny uppgift. Att man kopplar ihop det. Till exempel det här med handen, varför gör vi just handen, jo för att vi jobbar med kroppen. Men just målen de ska uppnå, det är jag kanske lite dålig på.

I – Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling i bild i relation till kursplanen?

P – Jag kan ju tycka att det är väldigt individuell. Det beror på vilket handlag man har. Vissa är ju enormt duktiga på den här rita – delen. Att rita bilder och hålla på med färger. Själv har jag inte varit jätteduktig på bild. Men jag tror att bara man får intresse, blir motiverad, att man tycker att det är roligt så skapar man utifrån sina egna förutsättningar.

I – Kan du ge något exempel på en bra bilduppgift?

P – Jag kan tycka att det är roligt att de får skapa själva, jobba med lera, jobba med gips. Bygga olika figurer av olika material. Men det är vad jag tycker är roligt. Det finns hur mycket som helst man kan göra. Övningar med vattenfärg, man kan göra olika mönster. Just det här med praktiska övningar. Tredimensionellt alltså. Dreja, om man har tillgång till det.

I – Vad tycker du om det som står i läroplanen i bild? Mycket/lite, tydligt/otydligt?

P – Alltså att det tar för lite plats? På sätt och vis kan jag ju tycka det. Trots att det genomsyrar stora delar av skolan så är det ju många av de andra ämnena som tar stor plats, bilden kanske hamnar lite grann i skymundan. Men det beror ju mycket på vilket intresse läraren också har. Så är det ju all undervisning. Tycker läraren att det är jätteroligt, då smittar ju det av sig.

I – Vad tycker du om det som står i målen i kursplanen för bild?

P – Jag hoppas ju att man jobbar mot dem. Men det är nog från lärare till lärare. Nu har jag inte haft bild så mycket. Där jag jobbade innan var det en annan lärare som hade det, så det är rätt så nytt för mig. Men målen ska ju uppnås. Så är det ju bara. Sen gäller det ju att planera där efter. Bild är ju mycket hur man är lagd. Man gör sitt bästa efter de förutsättningar man har, och jobbar så gott man kan efter de målen som gruppen har.

I – Hur jobbar du aktivt för att uppnå målen?

P – Alla ska prova, alla ska våga prova. De ska få prova olika material, olika övningar. Att det inte bara blir det här att de får sitta och rita fritt. Att man verkligen varierar undervisningen för att stimulera olika delar av fantasin. Visst sen ska de ju få vara lite fritt också, men de måste prova på de olika delarna.

I – Skulle du vilja ändra något när det gäller skolans materialutbud och lokalen där du har bild på skolan här?

P – Alltså här tycker jag att det finns jättemycket material. Jag har ju varit på andra skolor och jämför jag de skolorna med denna så finns ju här jättemycket. Om man utgår ifrån just mig, så blir jag lite styrd av att gå in i andras klassrum och undervisa. Jag skulle ju gärna vilja hänga upp allt i så stor utsträckning som möjligt. Där känner jag nog att det är lite begränsat. Men just med material, så tycker jag att här är mycket.

I – Arbetar ditt lärarlag aktivt för bildämnet?

P – Jag ingår i alla lärarlag på skolan. Men de andra lämnar över bilden till mig. Men visst bilden ligger ju på mina timmar och vill jag köpa in saker så ligger det bara på mig. Men nu är det ju bara i en klass som jag har bild i.

I – Tror du att det krävs några speciella kvaliteter för den som undervisar i bild förutom de pedagogiska?

P – Ja, det tror jag. Dels är det ju en fördel om man är duktig inom ämnet själv och det måste nästan vara så att man tycker att det är roligt. Att man tycker att det är kul, att man vet vad som finns och att man har idéer. Man har ju sett skräckexempel där eleverna får sitta och rita själva i sin ritbok. Men det är ju så mycket mer än så. Det är ju ett ämne som så småningom kommer att betygsättas.

I – Hur tänker du när det gäller elevernas utveckling inom en viss teknik inom bild?

P – Jag tycker att det är bäst att man jobbar med en teknik under en period och att man kanske har det som tema på bilden. Så att man hinner utvecklas. Då får man ju en helhet i det där man kan visa att man utvecklas. Det ju vara allt från att rulla en boll och skapa något från det till att man börjar dreja och göra andra figurer. Om man ska se någon utveckling är det nog bra att hålla på med det ett tag .det kanske räcker att man håller på, kanske fyra gånger, beroende på vad man håller på med. Så man kan jobba med det en längre tid och ha det som tema inom bilden.

Intervju med högstadielärare. (P4)

I – Vad har du för utbildning?

P – Jag är grundskolelärare. Jag gick första kullen. Min utbildning är 1-7 matte/no/bild. Sen har jag läst vidare. 10 poäng bild, 20 poäng matte, 35 poäng barn och ungdomslitteratur, 20 poäng Montessori, 20 poäng utlandskunskap och lite slöjd.

I – Anser du att din utbildning är tillräcklig för att undervisa i bild?

P – Ja, det jag har läst till. Men min 1-7- utbildning hade räckt bra 1:an till 7:an, men inte för 8:an och 9:an.

I – Vilka undervisar du nu?

P – 6:an, 7:an, 8:an och 9:an.

I – Varför menar du att man har bild i skolan? Vad ser du för syfte med bilden i skolan?

P – Väldigt olika från olika skolor och stadier. Alltså, min egen pedagogiska tanke, efter som man har en utbildning för yngre år också, så tycker jag att det är trevligt att man kombinerar ämnen. Så jobbar man om Afrika i 6:an eller 7:an så kan man ju passa på att jobba med Afrika i bilden också. Så att man kan knyta ihop det. Men när man är på en så här stor skola med nästan 500 elever och man har eleverna ena terminen men inte den andra, så är det inte säkert att de läser passande ämnen då eller att lärarna inte vill samarbeta. Samarbete är det tyvärr inte så mycket av för min del. Det är inte riktigt självvalt, men man försöker samarbeta där det

går. Annars så kan jag känna att det är givet för de yngre åren att man illustrerar, att man knyter bilden till ett tematiskt arbetssätt. Ju högre upp man kommer ju mer fristående blir ämnet.

I – Tycker du att bilden har tillräckligt stort utrymme i skolan?

P – Både ja och nej. Det beror på hur det är schemalagt. Här tycker jag att det är ganska bra schemalagt för 6:or, 8:or och 9:or har 100 minuter den ena terminen och sen har de hemkunskap nästa termin. Men 7:orna har 50 minuter hela läsåret och det är för lite. Man hinner nästan ingenting. Du hinner inte plocka fram och gå igenom och börja och sen ska du avsluta. Så 50 minuter är för kort. Men 100 minuters passen är helt okej att ha under en termin och sen håller man uppe en termin och så kommer de igen sen. Så där tycker jag att det funkar.

I – Tror du att eleverna uppfattar Lpo:s syfte med bild?

P – Det är nog väldigt få av eleverna som vet vad Lpo är. Jag har ju kursplaner och betygskriterier som hänger där framme på tavlan och vissa de undrar vad det är, fast att man har försökt nämna det varje termin. De som ligger och väger mellan två olika betyg tillexempel; du vi måste kolla på det här för att nå dom och dom målen. 6:an har ju definitivt inte kolla på Lpo och jag tror faktiskt inte att de andra har det heller. Jag försöker ta upp kursplanen även med 6:or och 7:or. Jag försöker att vara tydligt på målen, vad de ska göra, vad jag kräver av dem. Till exempel nu när ni kommer i 6:an så vill jag se vad ni kan. Jag vill se en utveckling till 9:an. Att man tipsar dem om hur man kan göra saker och ting. Att man försöker att få dem nyfikna utan att stå och predika. Man försöker ta till vara på den nyfikenhet som finns.

I – Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling om man jämför det med kursplanen och kursplanens mål?

P – Jag har försökt att lägga upp uppgifter så att de momenten man ska se en utveckling i, att man ska kunna trycka på olika saker där. Jag försöker göra uppgifter så att de hinner se en utveckling från 6:an och en halvhalt i 8:an och sen upp till 9:an. Liksom att man tittar på penselteknik att de själva får se att så här jobbade jag när jag gick i 6:an och såhär i 8:an. Att de själva får se sin utveckling och att den är positiv. Sen kan man ju bryta ner och se på vissa moment så behöver jag det och det, eller om vi ska jobba tredimensionellt, ja, men då kan jag gör det eller kan jag använda något annat då? Det är ju mycket betygsfokuserat här uppe. Innan jag var här så var jag 8 år på en annan skola och hade dels 3-5:or och dels högstadiet. Det är ju en helt annan verklighet här, det är inte samma yrke. Det jag saknar mycket är de här pedagogiska debatterna och sånt. Nu så är ju allt bara ekonomi. Du måste göra massa saker, men du får inte bryta schemat. Du måste gå på studiebesök, men du måste vara tillbaka om 50 minuter. Det finns inget utrymme. Man kan inte gå iväg för de får inte missa något prov eller så. Är man på en mindre skola kan man ta med sig eleverna. Man kör matteprovet på morgonen och sen så går vi iväg. Man kan jobba friare och man kan göra något vettigt av det. Man är så inrutad här och så låst på många sätt. Så man får göra det bra i det lilla.

I – Har du någon bilduppgift som du tycker är jättebra för eleverna?

P – Jag har en som jag kallar som randig bild. Jag ska gå och hämta ett exempel på dem. Dessa brukar 6:orna tycka om. Instruktionen är att de ska göra ett väldigt enkelt motiv, en cirkel eller ett utropstecken eller något sådant. Sen ska de göra bilden randig på valfritt sätt. Det behöver inte vara lika tjocka ränder, det får vara hur som helst. Sen ska de jobba med två färger. 6:orna brukar vilka testa när de sett 9:ornas. Sen kan man diskutera med dem att 9:orna för att sikta på de högre betygen ska jobba med pensel på allt och att man ska kunna hålla sig

innanför formerna och sådär. Oftast så tycker ju 6:ornar att det kan de inte men de vill göra det ändå. Så då kanske de kan göra med pensel på nånting, eller kanske bara blyerts. Sen kan de testa det igen i 7:an, 8:an kanske när de känner att nu kan jag nog göra något mer. Så det är en uppgift som de brukar tycka är lite kul. Det är lätt att få med olika moment och om man vill att de ska jobba med linjal eller på frihand. Man kan vika för att få symmetrin och mäta med egna kroppsmått och rita efter det. Det viktiga är att kunna se sin utveckling. I 9:an brukar jag göra en övning som är uppskattat. Vi brukar göra rutförstöring. En serieruta eller ett vykort som man förstörar upp så att den blir stor som ett A2 eller lite större. På riktig tjock kartong. Sen sätter vi dem nere i kafeterian eller i matsalen. Det blir riktigt bra, även om det är en elev som inte är jätteduktig brukar få till riktigt bra grejer. Bara det att de tar ruta för ruta och proportionerna rätt, sen behöver man kanske inte ha med att de jobbar med pensel där. Men det kan ju vara torra pastellsift och det kan ju vara det ena med det tredje. Ofta så har de ju lärt sig, även om de inte är jätteduktiga med pensel så kan man sätta bilderna lite högre, så att den är lite längre ifrån. Så att de också får känna att deras bild blev bra.

I – Vad tycker du om det som står i läroplanen i bild?

P – Alla styrdokumentet är ju ganska lurviga. Det hör ju till deras natur. Sen är ju tanken att det ska kunna passa på som många ställen som möjligt. Och där känner man ju verkligen att man får göra ändringar, ibland från år till år. Man känner att vi kan inte följa all punkter i det utan vi får göra det bästa av det. Här har vi inga möjligheter att jobba med foto och film och sådant. Jag brukar få tid så att de får jobba med det på Barbacka en gång på högstadieperioden för att vi ska få in momentet. För att de ska ha fått en chans att nosa på det bara. Det är man ju inte så stolt över, att man inte kan jobba med mer. Men vi har ett ämnesanslag som ligger på 50 kronor per elev. Då känns det viktiga att de får ha lite vettiga papper och färger och att de får jobba med lera kanske en gång under högstadiet. Ekonomin sätter jättemycket begränsningar där.

I – Vad tycker du om målen i kursplanen?

P - De är helt okej. De är ju också lite lurviga. Men det är ju styrdokument och de ska ju ge utrymme för tolkningar. Sen får man ju själv bryta ner det där i kommunen och på skolan. Vi reviderar kursplanerna i december. Man måste ju se hur pengarna ska disponeras till. Nu har de ju dragit ner pengar till de flesta ämnena och då måste man kolla så att det stämmer. Det är sånt man får hålla på med hela tiden. Det är ju inte så kul att stryka, exempelvis att man inte kan gå på teaterbesök. Men man får ju gilla läget och göra det bästa av det. Ibland slås man mycket för det och så, men det kan jag känna att just nu så slås jag inte för det. Jag har ganska mycket rutin i ryggen och kan fixa och trixa inom mitt eget ämne för att eleverna ska få så mycket som möjligt ändå. Det gäller att man har tummen med i kulturinstitutionerna ibland så man kan få vara lite försökskanin ibland.

I – Hur jobbar du aktivt med planering, material etc. för att eleverna ska uppnå målen?

P – Jag har ju varit mammaledig nu i 2 år och då tittade jag på 8:orna nu i börja av hösten och insåg att det såg inte så bra ut. De har haft 3 bildvikarier på två år nu, av varierande kvalitet. Det fanns inga röda trådar, många har passat på att flumma och flyta runder av eleverna. Så jag konstaterade ju efter två veckor att det skulle bli många ig:n om det fortsatte. Hur ska jag få dem att vakna? Och få dem att plocka fram det bästa i sig själv. Så jag var tvungen att prata med dem och säga att det här funkar inte. Jag är ingen hård bitch, men nu har vi en termin på oss att revidera grejer så att vi får ihop detta. Vi måste hinna ta olika moment. Det fanns dokumentation, men den var bristfällig. Det var många som inte hade gjort något. Det tog en månad innan de vaknade. Men nu har vi betat av momenten för att få ihop det. Vi fick väva ihop flera moment i samma uppgift. Man var tvungen att berätta för eleverna att i denna

uppgiften så bedömer jag detta och det är viktigt att ni får med det. Vi måste ju få med alla momenten för att bli godkända och kunna gå vidare.

I – Hur förklarade du målen för yngre barn som inte har betyg?

P – Där var mer målet ett arbetsområde. Typ att de skulle ingå i ett temaområde. Då fick man utgå lite från material och hur det passade just den klassen och så. Där pratade man inte om mål på samma sätt. Där var bilden mer ett mål i ett tema. Mer ett redskap kanske.

I – Samarbetar du med andra lärare på skolan när det gäller bilden?

P – Ja, ett par stycken, bland annat franskläraren. Vi gör släktträd. 9:an håller på med en livslinje om sitt eget liv i svenskan, då samarbetar vi. I 8:an har vi ett design och modearbete i svenskan. I tekniken bygger vi hus.

I – Vill du tillägga något?

P – Ja, att jag inte undervisar riktigt som jag vill ändå. Jag tycker att det är för stelt.

I – Varför är det så?

P – Mycket det här med inrutning av pengar och tidsramen, att man inte får tiden. Det är systemet och att det är så mycket personer som är inblandade.

Intervju med mellanstadiepedagog. (P5)

I – Vad har du för utbildning? Anser du att din utbildning är tillräcklig för att undervisa i bild?

P - Mellanstadielärare. Jag har alltid hållit på mycket med bild och form privat, så jag tycker att jag har tillräckligt för att kunna undervisa i bild. I de högre årskurserna ingår moment som jag inte klarar, men i Bildklasserna har vi en bildlärare på heltid, så tillsammans klarar vi åk 3 - 9.

I – Varför menar du att man har ämnet bild i skolan? Tycker du att bilden får tillräckligt stort utrymme i skolan? Motivera!

P - Att uttrycka sig i bild och form är livsnödvändigt. En stor del av ansvaret att förmedla detta till barn och ungdomar ligger på skolan. Vi ska fostra eleverna till "kulturmänniskor" som har redskap att själva, rent praktiskt, kunna uttrycka sig i bild på olika sätt. Hur stort utrymme bilden får är upp till varje lärare. Det finns en nödvändig grundnivå, men bilden kan integreras in i stor del av undervisningen och blir då en naturlig del i det dagliga arbetet.

Det är så vi jobbar i bildklasserna; bilden är ett pedagogiskt redskap för att förstärka inlärningen och fritt skapande förstärker ytterligare bildens roll i vårt arbetssätt.

I – Tror du eleverna uppfattar syftet (Lpo) med bild? Motivera!

P - Inte fullt ut. Det ingår så många kunskaper och färdigheter i bildämnet, så eleverna måste informeras om bredden i ämnet.

I – Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling inom bildämnet i relation till kursplanen?

P - Kursplanen betonar vikten av att ge eleverna möjlighet att på olika sätt uttrycka sig i bild och form. Bildspråket är en av många vägar till kunskap.

Därför måste skolan presentera olika tekniker och sätt att använda dessa. Otroligt viktigt är också att visa att det man lär sig i verkstan används i alla andra sammanhang i skolan.

I – Ge ett exempel på en bilduppgift som du tycker är riktigt bra för eleverna? Motivera!

P - I Bildklasserna planerar eleverna ofta själva vad de vill arbeta med i verkstan som anknyter till temat. Vi har teknikträning för eleverna för att lära dem hantera de olika redskap som finns. I teknikträningen finns olika olika uppgifter som tränar t.ex perspektiv, färglära, skuggning osv. Klara favoriter har jag inga. Det beror på gruppen, vilken nivå eleverna befinner sig på och vilken avsikt man har med uppgiften. Målet för oss är att eleverna själva planerar verkstadsarbetet och vilken teknik som är lämplig. Det betyder att klassen har en massa olika typer av arbeten på gång och inte en bilduppgift som alla gör.

I – Vad tycker du om det som står i läroplanen om bild? (För lite/mycket, tydligt/otydligt etc.)
Vad tycker du om det som står om målen i kursplanen för bild?

P - Bra mål men att bredden på bildämnet är jättestor! Detta är jag rädd att ganska många lärare är omedvetna om och det innebär att man "ritar och målar lite" i många skolor. Formuleringarna i läroplan och kursplan är mångordiga och kräver ordentlig analys för att man ska kunna bena upp vad som avses.

I – Hur jobbar du aktivt (planering, material etc.) för att uppnå målen för bild?

P - Vi har jobbat och jobbar fortfarande med att analysera målen för att se till att vi täcker upp vad som förväntas av oss. Eftersom vi jobbar med bild så mycket i vårt dagliga arbete är det naturligtvis lättare för oss att klara alla mål.

I – Skulle du vilja ändra något när det gäller materialutbud och utrymme på din skola inom ämnet bild och form?

P - Vi köper mycket bildmaterial och inte så mycket läroböcker så där är det inga problem. Däremot behöver vi fler lokaler för bildarbetet. Vi är 176 elever och har bara en bildsal. Det räcker inte. Vi jobbar på en förändring.

I – Tror du att det krävs några speciella kvalitéer, utöver rent allmänt pedagogiska färdigheter, för att vara lämplig som bildlärare? Motivera!

P - Självklart underlättar det om bildläraren själv "är aktiv i branschen". Men nödvändigt är att tycka det är roligt själv och brinna för ämnet!

I – Något övrigt som du vill tillägga?

P - Bilden kan integreras in i det mesta i skolan för att förstärka inläringen, öka kreativiteten och höja kvaliteten i skolarbetet. Det är perfekt.

Intervju med en mellanstadiepedagog. (P6)

I - Vad har du för utbildning? Anser du att din utbildning är tillräcklig för att undervisa i bild?

P - Jag är Mellanstadielärare med ytterligare och har 40 poäng ytterligare i bild. Man blir aldrig fullärd men jag tycker jag har tillräckligt på fötterna.

I - Varför menar du att man har ämnet bild i skolan? Tycker du att bilden får tillräckligt stort utrymme i skolan? Motivera!

P - Ja, det tycker ja. Det finns alltid i alla andra ämnen – illustratione, visualiseringar o s v.

I - Tror du eleverna uppfattar syftet(Lpo) med bild? Motivera !

P - Nej. Det ansvarar pedagogen för.

I - Hur tänker du när det gäller elevernas praktiska utveckling inom bildämnet i relation till kursplanen?

P - Min ambition är att tydliggöra detta genom personliga samtal i uppgifterna.

I - Ge ett exempel på en bilduppgift som du tycker är riktigt bra för eleverna? Motivera!

P - Måla med akvarell och ett nonfigurativt moti på ett A3 papper. Eleverna får sedan en ram som är mindre än pappret. Med denna ska de söka det motiv som de gillar bäst på sin akvarellmålning. Därefter så klistrar de motivet på ramens baksida. Fördelen med sådan uppgifter är att alla kan lyckas, vilket jag ser som min främsta uppgift i ämnet.

I - Vad tycker du om det som står i läroplanen om bild? (För lite eller för mycket, tydligt/ otydligt etc.)

P - Det är ok och ger mig en frihet i ämnet som jag uppskattar.

I - Vad tycker du om det som står om målen i kursplanen om bild?

P - Det ger mig tillräckligt stöd.

I - Hur jobbar du aktivt(planering, material etc.) för att uppnå målen för bild?

P - Målen ligger ger mig tillräckligt stöd men jag lutar mig mer på den lokala planen.

I - Skulle du vilja ändra något när det gäller materialutbud och utrymme på din skolan inom ämnet bild och form?

P - 3 dim bilder har en undanskynd roll som jag skulle vilja utveckla (Lera.pape machè).

I - Tror du att det krävs några speciella kvalitéer, utöver rent allmänt pedagogiska färdigheter, för att vara lämplig som bildlärare? Motivera!

P - Glädjen att skapa och den kreativa dialogen med eleverna.

I - Något övrigt som du vill tillägga?

Bilaga 3

Bilduppgifter

Under våra intervjuer bad vi pedagogerna att ge tips om någon bildövning som de anser bra och utvecklande för eleverna. Här följer ett urval av dessa.

- Övningen börjar med att eleverna får måla ickeföreställande motiv med akvarellfärger. Detta görs på ett A3 papper. Därefter får eleverna en ram som är mindre än pappret. Men ramen ska eleverna leta fram den del som de tycker bäst om i sin akvarellmålning. När de hittat den klistras motivet fast på ramens baksida. Uppgiften gör det möjligt för alla elever att lyckas.
- Eleverna får i uppgift att rita ett väldigt enkelt motiv, exempelvis en cirkel, hjärta etc. därefter ska eleverna göra bilden randig på valfritt sätt. Motivet får ränder vertikalt och bakgrunden får ränder horisontellt. Ränderna behöver inte vara lika tjocka. Därefter ska bilden färgläggas med två färger. Uppgiftens svårighetsgrad kan varieras när det gäller att använda linjal eller frihand, endast jobba med pensel, svårare motiv och mycket annat. Upprepas övningen någon gång per termin ser eleverna sin utveckling.
- Eleverna får välja ut en liten bild, exempelvis ett vykort eller en serieruta. Därefter ritas ett rutmönster över motivet. Till övningen används sedan tjock kartong i storlek A2 eller större. Även denna rutans in med samma antal rutor som den lilla bilden. Därefter får eleverna titta noga på vad som finns i varje ruta och förstora upp det på den stora kartongen. Det är viktigt att ta ruta för ruta och få proportionerna rätt. Dessa bilder blir ofta bra och alla eleverna kan känna sig nöjda.
- För att yngre eleverna ska få ökad förståelse för hur saker och ting ser ut är en bra övning att jobba med lera. Eleverna får avbilda enkla föremål som de är vana vid, exempelvis frukter och grönsaker. Att jobba med lera ger eleverna flera upplevelser samtidigt.

- Yngre elever tycker ofta att det är spännande att blanda färger. Det är viktigt att eleverna får upptäcka hur olika färger blandas. Färgblandningen kan introduceras genom att pedagogen doppar en pensel med akvarell färg i en stor glasskål med vatten. Därefter stoppas en ny färg ner och eleverna får se vilken färg vattnet blir när det blandas.
- För att få eleverna medvetna om proportionerna för människokroppen kan de få göra en övning där det gäller att mäta sin egen kropp. Eleverna får klippa till ett snöre i sin egen längd. Detta snöre används sedan för att jämföra olika kroppslängder. Då upptäcker de hur armarnas längd är densamma som hela kroppslängden. Snöret kan sedan användas för att göra en bild. I övningen kan pedagogen plocka in biologi och mycket annat.
- På hösten kan eleverna gå ut och hämta fina höstlöv. Höstlöven kan sedan användas till flera bilduppgifter. Eleverna kan exempelvis få limma fast löven på lyktor och sedan lacka dem. Är löven tunna lyser det fint igenom. Det är viktigt att lacka dem för att bevara dess fina höstfärger. Det blir riktigt fint och inte bara något som läggs undan.
- De flesta elever tycker att det är roligt att jobba tredimensionell och det finns många sätt att göra det på. Ett sätt är att använda ett äpple och bygga upp ett lager av gipsbindor runt om äpplet. Formerna blir riktigt bra och det är lite spännande att det finns ett riktigt äpple inuti. När gipsäpplet ska målas är det bra att titta på riktiga äpplen för att få de rätta nyanserna så att äpplet inte bara blir helt rött.